

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ
INSTITUTAS

Tarptautinių santykių ir diplomatijos magistro programa

TOMAS RAZBADAUSKIS

II kurso studentas

**ŽVALGYBOS INFORMACIJOS VIEŠINIMAS, KAIP ATGRASYMO PRIEMONĖ:
GALIMYBĖS IR PROBLEMATIKA. RUSIJOS AGRESIJOS PRIEŠ UKRAINĄ ATVEJO
ANALIZĖ**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: prof. dr. Tomas Janeliūnas

Vilnius

2023

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro darbas „**Žvalgybos informacijos viešinimas, kaip atgrasymo priemonė: galimybės ir problematika. Rusijos agresijos prieš Ukrainą atvejo analizė**” yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe ir pateikia visą panaudotų šaltinių sąrašą.

Tomas Razbadauskis

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

.....

(v., pavardė)

.....

(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

.....

(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Razbadauskis T., *Žvalgybos informacijos viešinimas, kaip atgrasymo priemonė: galimybės ir problematika. Rusijos agresijos prieš Ukrainą atvejo analizė:* Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas T. Janeliūnas. – V., 2023. – 57 p.

Reikšminiai žodžiai: žvalgyba, žvalgybos informacija, žvalgybos politizavimas, atgrasymo strategijos, žvalgybos informacijos viešinimas, Rusijos agresija prieš Ukrainą.

Šiame darbe nagrinėjama 2021 metų gruodžio mėnesį prasidėjusi Jungtinių Amerikos Valstijų ir Jungtinės Karalystės kartu vykdyta tikslinga turimos žvalgybos informacijos viešinimo strategija, kurios pagrindinis tikslas – atgrasyti Rusiją nuo plataus masto karinės invazijos į Ukrainą. Žvalgybos informacijos viešinimo atvejai yra analizuojami pasitelkiant atgrasymo teorijų ir žvalgybos politizavimo koncepcijos prielaidas, bandant išsiaiškinti, kodėl vis tik tokia nestandartiška atgrasymo strategija nepasiekė savo svarbiausio tikslo pilna apimtimi ir 2022 metų vasario 24 dieną Rusija pradėjo plataus masto agresiją prieš Ukrainą. Galiausiai, darbe yra bandoma įvertinti, kokią įtaką tokie žvalgybos informacijos viešinimo atvejai daro pačiai žvalgybai, kaip itin jautriam ir vertingam valstybės galios resursui.

TURINYS

ĮVADAS.....	6
1. TEORINIS PAGRINDAS.....	11
1.1. Atgrasymo teorijų koncepcinės prielaidos žvalgybos informacijos viešinimo kontekste	11
1.2. Žvalgybos politizavimo teorinis pagrindas	15
1.3. Atgrasymo ir žvalgybos politizavimo teorinių prielaidų sąveika žvalgybos informacijos viešinimo kontekste	19
2. ŽVALGYBOS INFORMACIJOS VIEŠINIMAS, RUSIJAI BESIRENGIANT PLATAUS MASTO AGRESIJAI PRIEŠ UKRAINĄ	22
2.1. Žvalgybos informacijos viešinimas, kaip Rusijos atgrasymo priemonė	23
2.2. Žvalgybos informacijos viešinimo, kaip Rusijos atgrasymo priemonės sąveika su žvalgybos politizavimo iššūkiais	32
3. ŽVALGYBOS INFORMACIJOS VIEŠINIMO, KAIP RUSIJOS ATGRASYMO PRIEMONĖS NESĖKMĖS PRIEŽASTYS	35
3.1. Hipotezės Nr. 1 patikrinimas.....	36
3.2. Hipotezės Nr. 2 patikrinimas.....	39
IŠVADOS	45
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	47
SUMMARY	53
PRIEDAI.....	54

IVADAS

Nors valstybių disponuojama žvalgybos informacija dažniausiai yra itin atidžiai saugoma, o jos panaudojimo sėkmė tradiciškai asocijuojama su ypatingu slaptumu, Rusijos pasiruošimo plataus masto agresijai prieš Ukrainą galutiniame etape¹ Jungtinių Amerikos Valstijų ir Jungtinės Karalystės vykdyta žvalgybos informacijos viešinimo kampanija pademonstravo neįprasto masto nukrypimą nuo nusistovėjusio tradicinio žvalgybos veiklos suvokimo ribų². Iki pat plataus masto Rusijos karinės invazijos į Ukrainą pradžios 2022 metų vasario 24 dieną, JAV ir JK nuosekliai, beveik realiu laiku, viešino itin detalaus pobūdžio žvalgybos informaciją, susijusią su didinamomis Rusijos karinėmis pajėgomis, planuojamomis operacijomis bei prie Ukrainos teritorijos telkiamos ginkluotės ir technikos pobūdžiu. Buvo tvirtai teigiama, jog viešinama žvalgybos informacija indikuoja aiškų Kremliaus režimo ketinimą artimiausiu metu panaudoti telkiamas pajėgas atvirai agresijai prieš Ukrainą, o Rusijos skleidžiama dezinformacija apie neva vykdomą pasiruošimą karinėms pratyboms ar atitraukiamas pajėgas buvo paneigiama konkrečiais žvalgybos duomenimis. Žvalgybos informacija pasižymėjo viešinamų duomenų tikslumų, pavyzdžiui, nurodant, kad Rusijos kariuomenė į pajėgų dislokavimo vietas pristato dideles kraujo ir medicininės įrangos atsargas. Galiausiai, atskleidžiamos informacijos pagrindu pakankamai tiksliai buvo nurodomas planuojamų karinių veiksmų pradžios laikas, prieš pat agresijos pradžią buvo įspėta, kad Kremliaus režimas organizuoja dezinformacinę operaciją (*false flag*), kurios pagrindu būtų konstruojamas pretekstas, neva pateisinantis karinius veiksmus, taip pat buvo atskleisti Rusijos planai likvidavus Ukrainos prezidentą ir nuvertus teisėtai išrinktą valdžią, įvesti marionetinį Kremliaus režimo valdymą. Nors paviešinta žvalgybos informacija iš esmės pasitvirtino pilna apimtimi, vis tik, tokia žvalgybos viešinimo kampanija, pati savaime, galiausiai, nesutrukdė Rusijai pradėti plataus masto karinės invazijos į Ukrainą. Galima teigti, kad minėta viešinimo kampanija neapsiribojo išskirtinai šiuo tikslu ir joje galima išvelgti kiek platesnį motyvų spektrą šios saugumo krizės kontekste, įskaitant ir viešosios diplomatijos, kaip valstybės galios įrankio projektavimą ar tarptautinės darbotvarkės bei vieningos sąjungininkų koalicijos pozicijos formavimą, tačiau manytina, kad būtent Rusijos atgrasymas nuo planuojamos invazijos į Ukrainą buvo strateginis JAV ir JK tikslas, įskaitant ir kitas papildomas priemones, pasitelkiant žvalgybos informacijos viešinimą. Nors šis strateginis tikslas ir nebuvo pasiektas,

---

¹ Šioje ir kitose darbo vietose, jeigu nėra nurodoma kitaip, Rusijos pasiruošimo plataus masto agresijai prieš Ukrainą galutinis etapas suprantamas kaip karinio pasiruošimo veiksmų, vykusių nuo 2021 m. rudens iki 2022 m. vasario 24 d. įvykdytos karinės invazijos į Ukrainą, visuma. Tai išsamiau apibūdinama šio įvado pabaigoje, aprašant darbo tyrimo metodą.

² Joshua Rovner, „Intelligence and War: Does Secrecy Still Matter?“, Warontherocks, 2022 m. gegužės 23 d., <https://warontherocks.com/2022/05/intelligence-and-war-does-secrecy-still-matter/>.

tačiau yra itin svarbu įvertinti šios nesėkmės priežastis, suteiktas pamokas ir tokios strategijos galimybes bei problematiką.

Pažymėtina, kad pats valstybių sąmoningo žvalgybos informacijos viešinimo metodas nėra išskirtinai naujas ar visiškai nematytas reiškinys. Dar 1962 metais Kubos raketų krizės metu JAV pavošino žvalgybos informaciją, atskleidusią Sovietų Sąjungos Kuboje dislokuotų balistinių raketų paleidimo sistemų egzistavimą³. Dar daugiau, pastarąjį dešimtmetį žvalgybos informacijos viešinimas tapo vis dažniau Izraelio naudojama praktika, kovojant prieš *Hezbollah* bei kitus priešiškus veikėjus⁴. Kaip bebūtų, manytina, kad Rusijos agresija prieš Ukrainą žvalgybos informacijos viešinimo fenomeną, savo pobūdžiu, mastu ir intensyvumu, pakylėjo į naują lygį. Atsižvelgiant į tai, kad nuo JAV ir JK vykdytos žvalgybos informacijos viešinimo kampanijos praėjo vos daugiau nei vieneri metai, akivaizdu, kad didelė dalis aspektų, susijusių su tokio žvalgybos informacijos, kaip atgrasymo priemonės, panaudojimo galimybėmis ir problematika, vis dar nėra plačiai ir išsamiai išnagrinėti, todėl, galima teigti, kad šių dienų saugumo studijų kontekste nagrinėjamos **temos aktualumas** yra itin ryškūs. Dar daugiau, žvalgybos informacijos viešinimas įprastai yra paraleliai vertinamas per tradicinį žvalgybos politizavimo sampratos suvokimą, jį projektuojant per neigiamo pobūdžio žvalgybos panaudojimą vidaus politikos įtakos kovoms arba užsienio politikos sprendimų legitimizavimui. Vis tik, žvalgybos informacijos, kaip atgrasymo priemonės naudojimas nėra įprastinė valstybių praktika, atsižvelgiant į tai, tokios praktikos vertinimas, ypač didžiausios Europos saugumo krizės nuo pat Šaltojo karo pabaigos kontekste, taip pat yra itin aktualus. Galiausiai, žvalgybos informacijos viešinimo, kaip atgrasymo priemonės santykio su žvalgybos politizavimo kategorija problematika ir iššūkiai taip pat nėra akademiname pasaulyje išplėtoti, todėl nusipelno gilesnio nagrinėjimo, kuris būtų pakankamai aktualus tolimesnės žvalgybos informacijos viešo naudojimo perspektyvos vertinime.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus pastebėjimus, reikia pažymėti, kad akademinės literatūros laukas, susijęs su žvalgybos informacijos viešinimo, kaip atgrasymo priemonės analize yra ganėtinai menkai išvystytas. Kaip bebūtų, pastaraisiais metais akademiname pasaulyje galima įžvelgti nors ir negausių, tačiau pakankamai ryškių susidomėjimo žvalgybos informacijos viešinimo, kaip valstybės galios įrankio, skirto paveikti kito tarptautinių santykių veikėjo elgesį, fenomenu ženklų. Pavyzdžiui,

---

³ James M. Lindsay, „TWE Remembers: Adlai Stevenson Dresses Down the Soviet Ambassador to the UN (Cuban Missile Crisis, Day Ten)“, 2012 m. spalio 25 d., <https://www.cfr.org/blog/twe-remembers-adlai-stevenson-dresses-down-soviet-ambassador-un-cuban-missile-crisis-day-ten>.

⁴ Ofek Riemer, „Politics is not everything: New perspectives on the public disclosure of intelligence by states“, *Contemporary Security Policy*, Vol. 42, No. 4 (2021): 554–583.

2020 metais pasirodęs *Brendan Rittenhouse Green* ir *Austin Long* straipsnis⁵ nagrinėja valstybių įslaptintų karinių pajėgumų (pranašumų) (*Clandestine capabilities*), kuriems gali būti priskiriami ir valstybės žvalgybiniai pajėgumai, įskaitant ir žvalgybos informaciją, paviešinimo arba signalizavimo apie jų turėjimą priešininkui galimybes bei naudą, siekiant, be kita ko, atgrasyti priešiškus veikėjus. Darbe vertinamos tokios strategijos naudojimo sąlygos, pavojai bei galimos naudos santykis su slaptumu, nuo kurio iš esmės priklauso tokių karinių pajėgumų teikiamas pranašumas, praradimo kaštais. Vis tik, pastebėtina, kad nors straipsnio teorinis pagrindas svariai prisideda prie šio darbo temos plėtotės akademiniam lauke, tačiau straipsnyje tiesiogiai ryškiau nėra analizuojamas konkrečiai žvalgybos informacijos viešinimo reiškinys, pagrindinį dėmesį skiriant valstybių signalizavimo apie turimus karinės technikos technologinius pranašumus procesų vertinimui.

2022 metais *Huw Dylan* ir *Thomas J. Maguire* parengtas straipsnis *Secret Intelligence and Public Diplomacy in the Ukraine War*⁶ yra bene vienas iš pirmųjų bandymų akademinėje literatūroje pateikti gilesnes įžvalgas, susijusias su Rusijos agresijos prieš Ukrainą metu vykdyta žvalgybos informacijos viešinimo kampanija. Šiame straipsnyje, nagrinėdami žvalgybos informacijos viešinimo reiškinį, autoriai jį laiko valstybės įtakos formavimo įrankiu. Tokio įrankio naudojimas yra analizuojamas per viešinamos žvalgybos informacijos pobūdžio, viešinimo būdų ir tikslų, kurių siekiamos valstybės nusprendžia paviešinti savo žvalgybos informaciją, spektrą. Nurodoma, kad valstybės, be kitų tikslų, yra linkusios viešinti žvalgybos informaciją, siekdamos demaskuoti neteisėtus, agresyvius priešininko veiksmus, atgrasyti priešininką arba atskleisti padarytus karo nusikaltimus ir pan. Vis tik, reikia pažymėti, kad *Huw Dylan* ir *Thomas J. Maguire* savo straipsnyje kiek plačiau aiškina žvalgybos viešinimo reiškinį, neišskirdami atgrasymo elemento ir dažnai netgi išblukindami skirtis tarp žvalgybos informacijos viešinimo ir jos atskleidimo (dalijimosi) privačiais kanalais tarp sąjungininkų.

Bene daugiausiai dėmesio žvalgybos informacijos viešinimui, kaip valstybės galios įrankiui pastaraisiais metais savo darbuose skiria *Ofek Riemer*⁷. Naujausiame, dar šiais metais, kartu su *Daniel Sobelman* parengtame straipsnyje⁸ nurodoma, kad žvalgybos informacija, kaip ir tradicinė karinė galia,

---

⁵ Green, B. R., & Long, A., „Conceal or reveal? Managing clandestine military capabilities in peacetime competition“, *International Security*, 44(3) (2020): 48–83.

⁶ Huw Dylan & Thomas J. Maguire, „Secret Intelligence and Public Diplomacy in the Ukraine War“, *Survival*, Vol. 64., No. 4 (2022): 33-74.

⁷ Ofek Riemer, „Politics is not everything: New perspectives on the public disclosure of intelligence by states“, *Contemporary Security Policy*, Vol. 42, No. 4: (2021): 554–583; Riemer, Ofek, „First an inch, then a mile: Opportunities and risks in the public disclosure of Israeli intelligence“, *A Multidisciplinary Journal on National Security*, Vol. 23, No .4: (2020); Ofek Riemer, „Intelligence and the War in Ukraine: The Limited Power of Public Disclosure“, *The Institute for National Security Studies*, No. 1577: (2022).

⁸ Ofek Riemer & Daniel Sobelman, „Coercive disclosure: The weaponization of public intelligence revelation in international relations“, *Contemporary Security Policy*, Vol. 44, No. 2 (2023): 276-307.

gali būti naudojama, bandant paveikti priešininko veiksmų apskaičiavimus ir elgesį. Esant tam tikroms aplinkybėms, priešiškas veikėjas gali itin jautriai reaguoti į žvalgybos informacijos, susijusios su jo turimomis paslaptimis, pavišinią ar grasinimus tai padaryti. Be kita ko, pasak autorių, valstybės renkasi viešinti savo žvalgybos informaciją, kai neturi palankesnių alternatyvų pasirinkimo galimybių, įskaitant, jėgos panaudojimą.

Galiausiai, pastebėtina, kad pakankamai naujoje akademinėje literatūroje galima išvėgti ir kiek kitokių pozicijų žvalgybos informacijos, kaip galios įrankio naudojimo atžvilgiu. Dar 2016 metais Adrianas Wolfbergas su Brianu A. Youngu⁹ teigė, kad žvalgyba negali būti laikoma savarankišku valstybės galios įrankiu. Tokia pozicija buvo grindžiama iš esmės tradiciniu žvalgybos veiklos suvokimu, teigiant, kad žvalgyba tiesiog yra kitus valstybės galios resursus (karinius, diplomatinis, ekonominius ar informacinius) įgalinanti priemonė, kurios produktai, patys savaime, tiesiogiai negali būti panaudojami prieš kitas valstybes (priešininkus), darant jų veiksmams atitinkamą įtaką.

Įvertinus pateiktus pastebėjimus, šioje vietoje atsiskleidžia **darbo problema**: jeigu žvalgybos informacijos viešinimas gali būti naudojamas kaip priešininko atgrasymo priemonė, kodėl Rusijos agresijos prieš Ukrainą atveju ši strategija galiausiai nepasiteisino?

Atsižvelgiant į tai, šio **darbo tikslas** – remiantis atgrasymo teorijų ir žvalgybos politizavimo koncepcijos prielaidomis, nustatyti pagrindines priežastis dėl kurių Rusijos pasiruošimo plataus masto agresijai prieš Ukrainą galutiniame etape JAV ir JK taikyta žvalgybos informacijos viešinimo strategija nesugebėjo atgrasyti Rusijos nuo 2022 metų vasario 24 dieną įvykdytos karinės invazijos į Ukrainą.

Šiems tikslams pasiekti darbe yra keliami šie **uždaviniai**:

1. Remiantis atgrasymo teorijų prielaidomis, pateikti žvalgybos informacijos viešinimo, kaip atgrasymo priemonės galimybių ir problematikos analizę;
2. Remiantis žvalgybos politizavimo koncepcijos prielaidomis, pateikti žvalgybos informacijos viešinimo, kaip atgrasymo priemonės ir žvalgybos politizavimo santykio vertinimą;
3. Remiantis aprašytais teorinėmis prielaidomis, pateikti Rusijos pasiruošimo plataus masto agresijai prieš Ukrainą metu JAV ir JK vykdytos žvalgybos informacijos viešinimo strategijos analizę.

Darbe yra formuluojamos šios tyrimo **hipotezės**:

---

⁹ Adrian Wolfberg and Brian A. Young, „Is Intelligence an Instrument of National Power?“, American Intelligence Journal, Vol. 33, No. 1 (2016): 26-30.

Hipotezė Nr. 1: JAV ir JK vykdytas Rusijos atgrasymas, viešinant žvalgybos informaciją, pilna apimtimi nepavyko dėl Rusijos prezidento Vladimiro Putino išankstinio tvirto pasiryžimo pradėti plataus masto karinę invaziją į Ukrainą, kaip vienintelės, jo suvokimu, Ukrainos problemos sprendimo priemonės.

Hipotezė Nr. 2: JAV ir JK vykdytas Rusijos atgrasymas, viešinant žvalgybos informaciją, pilna apimtimi nepavyko dėl egzistavusio nepasitikėjimo šių valstybių viešai atskleidžiamos žvalgybos informacijos patikimumu.

Darbe naudojamas **kokybinis atvejo analizės metodas**, teorines prielaidas vertinant JAV ir JK vykdytos žvalgybos informacijos viešinimo strategijos kontekste, taikant interpretacinę viešojoje erdvėje prieinamų duomenų (įvairaus pobūdžio publikacijos žiniasklaidos priemonėse, vieši valstybių valdžios pareigūnų pasisakymai, įrašai socialiniuose tinkluose ir pan.) analizę. Plačiau apie tai kalbama šio darbo 2 skyriaus pradžioje. Darbe pateikiama atvejo analizė apima laikotarpį iki 2022 metų vasario 24 dieną prasidėjusios Rusijos plataus masto karinės invazijos į Ukrainą. Kitaip tariant, atvejo analizės ribos apima išimtinai Rusijos pasiruošimo plataus masto agresijai prieš Ukrainą laikotarpį, nevertinant žvalgybos informacijos viešinimo atvejų 2022 metų vasario 24 dieną Rusijos pradėto karo prieš Ukrainą metu.

Apibrėžiant kitus su darbo temos nagrinėjimo ribomis susijusius aspektus, reikia pažymėti, kad darbe yra akcentuojamas žvalgybos informacijos viešinimas, kurio pagrindas yra sąmoningas valstybės sprendimas naudoti žvalgybos informaciją, kaip valstybės galios projekciją, siekiant paveikti kito tarptautinių santykių veikėjo elgesį ar sprendimus. Atsižvelgiant į tai, neautorizuoti, savavališki ar atsitiktiniai žvalgybos informacijos nutekinimai viešojoje erdvėje, taip pat žvalgybos informacijos išnaudojimas išskirtinai nukreiptas į vidaus politikos interesų užtikrinimą bei tikslų įgyvendinimą nepatenka į šio darbo objekto nagrinėjimo ribas.

1. TEORINIS PAGRINDAS

1.1. Atgrasymo teorijų koncepcinės prielaidos žvalgybos informacijos viešinimo kontekste

Aiškinantis žvalgybos informacijos viešinimo, kaip valstybių naudojamos atgrasymo priemonės taikymo galimybes ir problematiką, visų pirma, svarbu įvertinti svarbiausias atgrasymo teorijų literatūros lauke suformuotas prielaidas, kuriomis remiantis vėliau bus vertinamas žvalgybos informacijos viešinimo strategijos panaudojimo potencialas, siekiant atgrasyti Rusiją nuo agresijos panaudojimo prieš Ukrainą ir šio tikslo neįgyvendinimo priežastys.

Bendrajai prasme, atgrasymas – tai bandymas sutrukdyti ar suvaržyti kitą valstybę arba nevalstybinį veikėją imtis nepageidaujamų veiksmų atlikimo, dažniausiai – jėgos panaudojimo¹⁰. Vis tik, manytina, kad toks apibrėžimas yra kiek per platus ir iki galo neatskleidžiantis esminės atgrasymo paskirties. Daug tikslingiau atgrasymo esmę yra nusakęs Johnas Muelleris¹¹, pažymėjęs, kad atgrasymo politika apima sąmoningas vienos valstybės pastangas paveikti kitos valstybės paskatas ar pasiryžimą pradėti karą (panaudoti jėgą), tokiu būdu, jog potencialus agresorius, įvertinęs aplinkybes, taiką suvoktų kaip naudingesnę alternatyvą jėgos panaudojimui. Tokį atgrasymo suvokimą taip pat galima papildyti ir Keith B. Payne ir C. Dale Walton pateiktu aiškinimu¹², kad atgrasymo mechanizmas yra paremtas vienos valstybės grasinimu kitai valstybei, jog priešiškų veiksmų atlikimo atveju jos lauktų tokio sunkumo pasekmės, kad jų kaštai viršytų priešiškų veiksmų galimai suteikiamą naudą. Įvertinant pateiktus apibrėžimus, galima teigti, kad remiantis tradiciniu ir daugiausiai išplėtotu suvokimu, atgrasymas įprastai yra paremtas racionalia atgrasomojo veikėjo atliekama kaštų ir naudos analize, svarstant atitinkamo veiksmo atlikimą, nuo kurio jį bando atgrasyti kita valstybė. Vis tik, kaip bus aptarta vėliau, toks preziumuojamas priešiško veikėjo racionalizavimas, taikant atgrasymo strategijas, turėtų būti vertinamas itin kritiškai.

Atgrasymas pagal savo pobūdį įprastai yra išskiriamas į dvi pagrindines rūšis – *atgrasymą per nubaudimą (Deterrence by threatened punishment)* ir *atgrasymą per paneigimą (Deterrence by denial)*¹³.

---

¹⁰ Michael J. Mazarr, „Understanding Deterrence“, RAND Corporation (2018): 1-14.

¹¹ John Muller, „Expanding Deterrence“, kn. „Quiet Cataclysm. Reflections on the recent transformation of world politics“, (New York: Harper Collins, 1995), 47-60.

¹² Keith Payne, C. Dale Walton, „Deterrence in post-Cold War World“, kn. „Strategy in the Contemporary World“, sud. Baylis J., Wirtz J., Cohen E., Gray C., (Oxford: Oxford University Press, 2002), 161 – 181.

¹³ Keith Payne, C. Dale Walton, „Deterrence in post-Cold War World“, kn. „Strategy in the Contemporary World“, sud. Baylis J., Wirtz J., Cohen E., Gray C., (Oxford: Oxford University Press, 2002), 161–181.

Atgrasymas per nubaudimą pasižymi vienos valstybės perspėjimu kitai valstybei, jog pastarajai įvykdžius atitinkamą nepageidaujamą veiklą, atgrasančioji valstybė į tai atsakys savo atkirčiu, sunaikindama atgrasomos valstybės stipriai vertinamus objektus, vertybes ar sutrikdydama jų funkcionavimą. Jeigu toks baudžiamasis perspėjimas yra pakankamai tvirtas ir ryškus, jis gali atgrasyti perspėjamą valstybę nuo agresyvios veiklos. Nors tradiciškai ši atgrasymo rūšis siejama su grasinimu atsakant jėga karinėmis priemonėmis sunaikinti svarbius pramonės objektus, populiaciją ar valdžios lyderius, tačiau galima teigti, kad prie šios priemonės priskirtinas ir atsakas pritaikant didelio masto ekonomines sankcijas, kurios būtų nukreiptos į atgrasomos valstybės ekonomikos ir finansų sektorių ryškų sutrikdymą ar net paralyžiavimą.

Atgrasymo per paneigimą mechanizmas dažniausiai yra paremtas atgrasančiosios valstybės bandymu įtikinti atgrasomąją valstybę tuo, kad jai bandant imtis karinių veiksmų, pavyzdžiui, karinės invazijos, atgrasančioji valstybė neleis potencialiai agresorei pasiekti savo siekiamų karinių-politinių tikslų. Įprastai tai remiasi gebėjimais ir pasiryžimu ginantis sukelti agresoriui tokią žalą, kuri būtų didesnė už potencialų laimėjimą. Tokio mechanizmo taikymas nereikalauja papildomo grasinimo nubaudimu, kadangi pati potencialiai neįgyvendinamų karinių tikslų perspektyva ir su tuo susiję kaštai gali atgrasyti potencialią agresorę nuo priešiško veiksmų inicijavimo. Nors šis atgrasymo mechanizmas dažniausiai yra nukreiptas į konvencinių karinių priemonių užtikrinamų gynybinių pajėgumų telkimą tam tikroje teritorijoje, pavyzdžiui, galimos priešininko karinės invazijos atveju, tačiau galima teigti, kad šios atgrasymo formos mechanizmas išimtinai neapsiriboja tokio pobūdžio gynybiniu suvokimu¹⁴. Manytina, kad žvalgybos informacijos viešinimas iš esmės galėtų atliepti *atgrasymo per paneigimą* esmę, kadangi paviešinant arba grasinant paviešinti tikslią žvalgybos informaciją, susijusią su slaptais priešiškos valstybės būsimos karinės invazijos operaciniais planais ir pan., kai kuriais atvejais, atgrasomos valstybės suvokimu, tai galėtų asocijuotis su sumažėjusia arba miglota karinių-politinių tikslų įgyvendinimo perspektyva, kadangi dažniausiai kariniai-politiniai tikslai gali būti įgyvendinami išskirtinai išlaikant ypatingo slaptumo ir netikėtumo elementus.

Nagrinėjamos darbo temos kontekste svarbu įvertinti ir išplėstinio atgrasymo sampratos ypatumus. Skirtingai nuo tiesioginio atgrasymo (*Direct deterrence*), kuris yra paremtas valstybės pastangomis užkardyti priešiškus veiksmus tiesiogiai nukreiptus prieš tą valstybę ir, ypatingai, jos teritoriją, išplėstinio atgrasymo koncepcija (*Extended deterrence*) yra paremta atitinkamos valstybės pastangomis užkardyti priešiškus kitos valstybės veiksmus, nukreiptus prieš jos sąjungininkus ar partnerius¹⁵. Atsižvelgiant į šią

---

¹⁴ Michael J. Mazarr, „Understanding Deterrence“, RAND Corporation (2018): 4.

¹⁵ Mazarr, 3.

skirtį, išplėstinis atgrasymas dažniausiai yra laikomas sunkiau įgyvendinama strategija, įskaitant, tačiau neapsiribojant aplinkybe, jog atgrasomas veikėjas, išplėstinio atgrasymo atveju, gali suabejoti vienos iš esminių sėkmingo atgrasymo sąlygų – patikimumo (*credibility*) egzistavimu, kitaip tariant, atgrasančios valstybės pasiryžimu užtikrinti trečiosios šalies gynybą nuo potencialios agresijos¹⁶. Pavyzdžiui, galima būtų daryti prielaidą, jog grasinimo paviešinti žvalgybos informaciją, susijusią su potencialios agresorės planais naudoti jėgą prieš trečiąją šalį, kaip išplėstinės atgrasymo pagal paneigimą priemonės naudojimo atveju, atgrasoma valstybė gali suabejoti atgrasančiosios valstybės pasiryžimu aukoti savo itin vertingą ir saugomą žvalgybos informaciją dėl trečiosios valstybės gynybos interesų. Kitaip tariant, tokio atgrasymo patikimumo suvokimas gali būti ribojamas *atskleidimo dilemos (Disclosure dilemma)*¹⁷ koncepcijos vertinimo ribose, kai valstybė, iš esmės naudodama tą patį kaštų ir naudos analizės modelį, turi svarstyti pasirinkimą tarp potencialią politinę naudą galinčio atnešti jautrios informacijos viešinimo ir galimo vertingų žvalgybinių šaltinių ir metodų atskleidimo priešiškos valstybės kaštų santykio.

Dar daugiau, šio darbo temos kontekste taip pat svarbu įvertinti teorinę skirtį tarp bendrojo (*General*) ir neatidėliotino (*Immediate*) atgrasymo koncepcijų. Bendrasis atgrasymas pasižymi nuoseklus, nuolatinio pobūdžio, ilguoju laikotarpiu besitęsiančiomis pastangomis užkardyti nenorimus veiksmus ne krizinėse situacijose, kai neatidėliotino atgrasymo atveju dedamos skubios, trumpalaikės pastangos užkardyti konkrečią, staigią priešiško veikėjo ataką, dažniausiai susidariusios krizės sąlygomis arba priversti atsitraukti (atkurti *status quo*) iš jau prasidėjusios krizės¹⁸. Kaip ir išplėstinio atgrasymo atveju, manoma, kad neatidėliotinas atgrasymas sukelia daug daugiau iššūkių ir dažnai gali būti sudėtingai įgyvendinamas, todėl nurodoma, kad vienas iš bendrojo atgrasymo tikslų yra nesudaryti sąlygų atsirasti neatidėliotino atgrasymo poreikiui¹⁹. Atsižvelgiant į šias išvagas, galima daryti prielaidą, kad *išplėstinis neatidėliotinas atgrasymas*, taikomas krizės situacijoje, valstybei stengiantis atgrasyti potencialų agresorių nuo atakos prieš trečiąją šalį, turėti būti laikytinas sudėtingiausiai įgyvendinama atgrasymo forma.

Sėkmingas atgrasymas priklauso nuo keleto svarbiausių prielaidų. Akademinėje literatūroje, kaip svarbiausios sėkmingo atgrasymo prielaidos dažniausiai akcentuojamos turimos galimybės, gebėjimai (*capability*) ir patikimumas (*credibility*)²⁰. Atgrasantysis veikėjas privalo turėti reikiamas galimybes

---

¹⁶ Mazarr, 3.

¹⁷ Carnegie, A., Carson, A., „The Disclosure Dilemma: Nuclear Intelligence and International Organizations“, *American Journal of Political Science*, 63, (2019): 272.

¹⁸ Mazarr, 4.; Jesse C. Johnson, Brett Ashley Leeds, Ahra Wu, „Capability, Credibility, and Extended General Deterrence“, *International Interactions*, 41:2 (2015): 313.

¹⁹ Mazarr, 4.

²⁰ Jesse C. Johnson, Brett Ashley Leeds, Ahra Wu, „Capability, Credibility, and Extended General Deterrence“, *International Interactions*, 41:2 (2015): 309–336.

(galią, resursus, gebėjimus) sukelti didelius kaštus potencialiam agresoriui (įgyvendinti savo grasinimus), kitaip tariant, atgrasomoji valstybė turi patikėti, kad jos planuojamų priešišku veiksmų padariniai bus mažiau naudingi, palyginus su pasilikimu prie *status quo*. Patikimumo reikalavimas reiškia, kad potencialus agresorius privalo patikėti, jog atgrasančioji valstybė yra tvirtai pasiryžusi ir turinti stiprią valią sukelti žadėtus kaštus potencialiam agresoriui, įgyvendintų priešišku veiksmų atveju²¹.

Be kita ko, svarbų vaidmenį atgrasymo sėkmingumo užtikrinime vaidina atgrasančiosios valstybės siunčiamos žinutės aiškumas: tokia valstybė privalo kiek įmanoma detaliau ir aiškiau įvardyti, ką ji stengiasi atgrasyti ir kokie konkrečiai bus jos veiksmai, jeigu toks reikalavimas bus nepaisomas – kuo abstraktesnis ir bendresnio pobūdžio reikalavimas yra pateikiamas potencialiam agresoriui, tuo atgrasymo sėkmingumo tikimybė sumažėja²².

Vertinant atgrasymo sėkmingumą, ypatingai po Šaltojo karo pabaigos, vis daugiau dėmesio susilaukia *pritaikyto, sumodeliuoto atgrasymo (tailored deterrence)* modelis, kurio pagrindine ašimi tampa suvokimas, kad vienas ir tas pats požiūris (*one size fits all*) į atgrasymą negali būti besąlygiškai taikomas visais įmanomais atvejais ir aplinkybėmis, todėl kiekvieną kartą stengiantis atgrasyti atitinkamą veikėją turi būti atsižvelgiama į konkrečios situacijos aplinkybes, atgrasomo veikėjo interesus, motyvaciją, aplinką ar sprendimų priėmimo procesus²³. Toks požiūris iš esmės atliepia jau kurį laiką atgrasymo teorijų lauke pastebimą kritiką²⁴ Šaltojo karo laikotarpiu įsitvirtinusiai savotiškai atgrasymo teorijų konstantai, susijusiai su priešiško veikėjo, kaip išimtinai racionalaus subjekto, kiekvienu atveju atliekančio išsamius skaičiavimus, traktavimu. Būtent psichologinio faktoriaus, susijusio su atgrasomų valstybių sprendimų priėmėjų motyvacija, asmeninėmis savybėmis, aplinkos veiksnių interpretavimu ar kultūriniais ypatumais, neįvertinimas, kitus veikėjus savaime projektuojant per racionalumo prizmę, gali būti laikomas viena iš priežasčių, kodėl kai kuriais atvejais atgrasymas nesuveikia. *Keith B. Payne ir C. Dale Walton* teigimu, atgrasymo efektyvumas ir jo taikymo sėkmingumas visais atvejais turi būti vertinamas per atitinkamą skeptiškumo filtrą, atsižvelgiant į visada egzistuojantį žmogiškumo faktorių, kadangi, galiausiai – atgrasomos valstybės lyderis visada turi sutikti būti atgrasomas²⁵. Taip pat pažymima, kad net geriausiai sukonstruoti ar tinkamai pristatyti atgrasomieji įspėjimai ir grasinimai gali būti atmesti arba neįvertinti, kadangi desperatiški arba per daug savimi pasitikintys lyderiai gali būti nepaveikūs ar nekreipiantys dėmesio į priešininkų grasinimus, nesvarbu kokio grėsmingumo ar aiškumo

---

²¹ Jesse C. Johnson, Brett Ashley Leeds, Ahra Wu, 309–336.

²² Mazarr, 9.

²³ Mazarr, 8.

²⁴ Keith Payne, C. Dale Walton, 161–181.

²⁵ Keith Payne, C. Dale Walton., 171.

lygio jie bebūtų, o dar kiti lyderiai yra tiesiog labiau linkę stipriai rizikuoti²⁶. Dar daugiau, pastebima, kad sprendimų priėmėjų racionalumo suvokimas yra itin reliatyvus reiškinys, kadangi racionalumo vertinimas dažnai priklauso nuo paties stebėtojo ar vertintojo individualaus racionalumo suvokimo ir nebūtinai sutampa su atitinkamo valstybės lyderio racionalumo suvokimu. Pavyzdžiui, ekstremistinių pažiūrų racionalaus lyderio tikslai išoriniam stebėtojui gali pasirodyti visiškai neracionalūs²⁷. Galiausiai, kai kuriais atvejais lyderiai savo situaciją gali traktuoti kaip aklavietę, kuri neturi kitų išeities taškų, todėl vienintelis galimas pasirinkimas yra atlikti iš pirmo žvilgsnio neracionalius veiksmus, nuo kurių juos bandoma atgrasyti²⁸. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad atgrasymas bet kokių atveju nėra visuomet sėkmę tarptautinio saugumo lauke garantuojantis valstybių galios įrankis, kuriuo universaliai galima užtikrinti valstybių saugumą. Taikant šią priemonę, kiekvienu atveju būtina įvertinti platų kintamųjų veiksmų spektrą, ypač, veiksmus, susijusius su atgrasomosios valstybės ir jos sprendimų priėmėjų specifika.

1.2. Žvalgybos politizavimo teorinis pagrindas

Vertinant žvalgybos informacijos viešinimo, kaip atgrasymo priemonės panaudojimo galimybes ir problematiką, reikia pažymėti, kad žvalgybos informacijos viešinimo fenomenas iš esmės negali būti visapusiškai nagrinėjamas izoliuotai nuo žvalgybos studijų kontekste suformuotų žvalgybos politizavimo koncepcijos prielaidų vertinimo. Kaip pažymi Richardas K. Bettsas, bendrąja prasme, politizavimo terminas *per se* reiškia atitinkamo politinio tono ar atspalvio suteikimą tam tikram reiškiniui, jo įtraukimą į politikos sferą, su kuria, kaip bebūtų, žvalgybos veikla yra tiesiogiai susijus²⁹.

Akademinėje literatūroje žvalgybos politizavimo samprata dažniausiai yra vertinama per du požiūrio taškus, suponuotus skirtingų žvalgybos politizavimo suvokimo srovių – tradicionalistinio (objektyvistinio) Kento (*Sherman Kent*) modelio ir aktyvistinio (realistinio) Gateso (*Robert Gates*) modelio³⁰. Kento modelis akcentuoja žvalgybos objektyvumo absoliutumą, pabrėžiant bet koki žvalgybos bendruomenės ir sprendimų priėmėjų suartėjimo keliamą pavojų tokiam objektyvumui ir sąžiningumui. Atitinkamai, Gateso modelis iškelia žvalgybos teikiamos naudos prioritetą, kitaip tariant,

---

²⁶ Keith Payne, C. Dale Walton, 171.

²⁷ Ibid., 172.

²⁸ Mazarr, 6.

²⁹ Richard K. Betts, „Politicization of Intelligence Costs and Benefits“, kn. „Paradoxes of strategic intelligence: essays in honor of Michael I. Handel“, sud. Richard K. Betts, Thomas G. Mahnken, (London: Routledge, 2003), 1-20.

³⁰ Richard K. Betts

žvalgybinis vertinimas turi reaguoti į egzistuojantį politinį kontekstą, jausti į ką bus atkreipiamas dėmesys, taip konkrečiu klausimu suteikiant realios naudos sprendimų priėmėjams³¹.

Vienas iš tradicionalistinio požiūrio į žvalgybos politizavimo reiškinių atstovų, Joshua Rovneris jį apibrėžia kaip bandymą manipuliuoti žvalgybos vertinimais tokiu būdu, jog pastarieji atspindėtų atitinkamus politinius pasirinkimus³². Pasak Rovnerio, sprendimų priėmėjus galima kaltinti žvalgybos politizavimu, jeigu pastarieji tiesiogiai ar netiesiogiai siekia paveikti žvalgybos išvadas taip, kad jos būtų politiškai patogios ar psichologiškai guodžiančios, nuraminančios. Be kita ko, Rovnerio teigimu, žvalgybos pareigūnai taip pat politizuoja žvalgybą, jeigu savo vertinimus formuoja tokia kryptimi, kuri atitiktų jų įsitikinimus ar politinius pasirinkimus. Dar daugiau, pasak jo, bet koks žvalgybos produktų taikymas prie politinio konteksto neturėtų būti laikomas toleruotinu, kadangi anksčiau ar vėliau, tai veda prie žvalgybinių produktų broko, atsižvelgiant į tai, kad žvalgybinis vertinimas ir be politizavimo yra pasmerktas kartais pasitaikančioms klaidoms, o atsiradus politizavimui, jas ištaisyti yra ypatingai sudėtinga³³. Kitaip tariant, galima daryti prielaidą, jog tokia žvalgybos politizavimo samprata iš esmės atspindi grynosios (*pure*) žvalgybos informacijos, kaip objektyvios tiesos produkto, nepaveikto jokiais išankstiniais politiniais įsitikinimais, nepritaikyto konkreitiems politiniams tikslams, dar daugiau – nereaguojančio į atitinkamą politinį kontekstą ar temperatūrą, suvokimą.

Kaip bebūtų, prieš tai minėtas Bettsas laikosi kiek nuosaikesnės pozicijos žvalgybos politizavimo atžvilgiu, darydamas tam tikras skirtis tarp žalingo ir netoleruotino politizavimo bei politizavimo, kuris yra neišvengiamas ir turėtų būti suprantamas kaip norma. Bettsas teigia, kad kalbant apie žvalgybos politizavimą, reikia atskirti tiesioginį bei akivaizdų žvalgybos bendruomenės pataikavimą sprendimų priėmėjams, žvalgybos duomenų iškraipymą ar net klastojimą (kas savaime turėtų būti laikoma itin žalingais reiškiniais) ir žvalgybos įvedimą į prieš tai minėtą politikos sferą³⁴. Pirmasis atvejis reikštų akivaizdų žvalgybos politizavimą neigiama prasme, kai antrasis tiesiog leistų žvalgybai ir jos produktams likti naudingiems ir reikšmingiems (aktualiems) sprendžiant svarbiausias politines problemas, kadangi besąlygiškas atsiribojimas ar izoliavimasis nuo politizavimosi reikštų visišką atitrūkimą nuo bet kokio ryšio su politine realybe³⁵.

Pasak Bettso, sudėtingoms, didelės svarbos politinėms problemoms vertinti ir spręsti reikalingi aktualūs ir reikšmingi žvalgybos produktai visada turės tam tikrą politinį krūvį, kadangi jų pagrindu yra daromos būtent politinės išvados ir priimami politiniai sprendimai. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad

---

³¹ Richard K. Betts

³² Joshua Rovner, „Is Politicization Ever a Good Thing?“, *Intelligence and National Security*, 28:1, (2013): 55-67.

³³ Joshua Rovner, „Is Politicization Ever a Good Thing?“, *Intelligence and National Security*, 28:1, (2013): 55-67.

³⁴ Richard K. Betts

³⁵ Richard K. Betts

taip politizavimas suvokiamas kaip platesnis reiškinys, kuris apima žvalgybos veiklos santykio su politine realybe išlaikymą bei atsižvelgimą į egzistuojantį politinį kontekstą, be kurio, žvalgybos informacija taptų tiesiog savitikslių, neaktualių ir konkrečios politinės naudos nesuteikiančių duomenų visuma.

Dar liberaliau į žvalgybos politizavimo reiškinį žvelgia Nathanas Woodardas, pasiūlęs perkrauti tradicinio žvalgybinio objektyvumo ir neutralumo suvokimo kategorijas, teigdamas, kad žvalgybos bendruomenė turi nustoti save traktuoti kaip išskirtinai mokslinių faktų pateikėjus, suprantant, jog sprendimų priėmėjams reikia kur kas daugiau nei paprastų faktų³⁶. Pasak Woodardo, vietoje tiesiog įvardijamos problemos, žvalgybos bendruomenė turi žengti žingsnį į priekį ir sugebėti aiškiai ir atvirai pasiūlyti, jos įsitikinimu, tinkamiausius problemos sprendimo būdus. Jo teigimu, tik toks požiūris gali išlaikyti realią žvalgybos svarbą ir naudą šiuolaikiniame pasaulyje. Kitaip tariant, Woodardas nurodo, kad tikslingas politizavimas ne tik neturėtų būti laikomas esmine nuodėme ar tabu žvalgybos bendruomenėje, kaip yra įprasta manyti, tačiau iš esmės turėtų būti siektinu reiškiniumi, padidinančiu sprendimo priėmimo efektyvumą. Žinoma, Woodardas nurodo, kad toks politizavimo procesas turi būti atviras, etiškas, kontroliuojamas ir svarbiausia – pagrįstas įrodymais. Manytina, kad šioje vietoje galima išvelgti bandymą žvalgybos politizavimo kategoriją išvesti iš tradicinio suvokimo ribų, apibrėžiančių politizavimą kaip išimtinai neigiamą reiškinį, tapatinamą su tam tikromis korupcijos, siaurų interesų tenkinimo, žvalgybos produktų falsifikavimo ir kitų savaimė neigiamų procesų apraiškomis. Priešingai, tokį suvokimą yra bandoma pakeisti, žvalgybos politizavimą priartinant prie anksčiau minėto politinio kontekstualizavimo ar įvedimo į politikos sferą, taip tinkamiau atliepiant esminę žvalgybos paskirtį ir funkcijas.

Kaip bebūtų, vertinant žvalgybos politizavimo koncepcijos prielaidas, pažymėtina, kad akademinėje literatūroje, didžiąja dalimi, dominuoja išimtinai žvalgybos bendruomenės ir politinių sprendimų priėmėjų vidinių santykių dinamikos ir procesų analizė. Kitaip tariant, žvalgybos politizavimas dažniausiai yra analizuojamas per galutinių žvalgybos produktų, kaip tam tikros tarpinės grandinės dalies, kurios pagrindu yra priimami atitinkami politiniai sprendimai, būklės vertinimo prizmę. Toks izoliuotas požiūris politizavimą leidžia suvokti išskirtinai kaip politinių nuostatų įtaką žvalgybiniam produktui.

Vertinant žvalgybos informacijos viešinimo reiškinį žvalgybos studijų teoriniame lauke, Ofekas Riemeras pastebi, kad žvalgybos populiarizavimas arba viešinimas, skatinantis viešąsias diskusijas,

---

³⁶ Nathan Woodard, „Tasting the Forbidden Fruit: Unlocking the Potential of Positive Politicization“, *Intelligence and National Security*, 28:1 (2013): 91-108.

susijusias su naudojamomis priemonėmis, tikslais ir įvairiais procesais, dažnai yra įvardijamas viena iš žvalgybos politizavimo indikacijų³⁷. Dar daugiau, Glenno Hastedto požiūriu, viešoji žvalgyba laikytina iš esmės neigiamu reiškiniu, kadangi yra fragmentuota, formuojanti konkrečią politiką, klaidingai sudaranti absoliučios tiesos įspūdį, trukdanti surasti politinį konsensumą bei neigiamai atsiliepianti žvalgybos bendruomenės reputacijai ir patikimumui³⁸. Galima daryti prielaidą, jog toks Hastedto požiūris į žvalgybos informacijos viešinimą taip pat implikuoja šio reiškinio priskyrimą tradicinio suvokimo žvalgybos politizavimo kategorijai. Kaip bebūtų, net ir žvalgybos informacijos viešinimo užsienio politikos kontekste atveju, žvalgybos politizavimas teoriniame lauke dažniausiai yra suvokiamas per vidaus politikos dėmenį, kaip bandymas įtikinti vidaus politikos auditoriją, siekiant priimti konkretų užsienio politikos sprendimą ar legitimizuoti jau priimtus sprendimus.

Vertinant žvalgybos informacijos viešinimo reiškinį žvalgybos politizavimo kontekste, pastebėtina, kad prieš tai minėtas Riemeras, nagrinėdamas žvalgybos informacijos viešinimą, kaip tam tikrą valstybės galios įrankį, pažymi, kad naujausių technologijų ir socialinių medijų dominavimo laikais, valstybės, kaip ir fiziniai asmenys, privalo paisyti informacinio amžiaus diktuojamų taisyklių, todėl, norėdami išlikti matomais ir reikšmingais veikėjais viešojoje erdvėje bei formuoti tarptautinę darbotvarkę, privalo paaukoti dalį privatumo. Kitaip tariant, kaip nuomonės formuotojai internete atskleidžia dalį savo asmeninio gyvenimo, taip ir valstybės privalo atskleisti dalį itin jautrios ir vertingos žvalgybinės informacijos³⁹. Dar daugiau, Riemeras nurodo, kad toks vertinimas keičia nusistovėjusį požiūrį į žvalgybą ir jos panaudojimą. Pasak jo, nepaisant to, kad iki šiol akademiniam pasaulyje vyrauja požiūris, jog žvalgybinės informacijos viešinimas yra susijęs su tam tikra korupcija ar, geriausiu atveju, politiniame procese neišvengiamu blogiu, pateiktas naujas požiūris į žvalgybos viešinimą leidžia apie jį galvoti kaip apie dar vieną žvalgybos galios panaudojimo būdą, ypatingai, reaguojant į naujausius globalinius iššūkius⁴⁰. Tai, kad šių laikų globalaus pasaulio kontekstas ir procesai nulemia taip pat ir būtinybę permąstyti nusistovėjusį tam tikrą žvalgybos procesų suvokimą, pažymi ir Richardas Aldrichas su Chrisu Moranu, nors ir nagrinėdami nesankcionuotą žvalgybos informacijos nutekėjimo atvejų reikšmę, jie pažymi, kad atsižvelgiant į šiuolaikinių technologijų plėtrą, nereikėtų tikėtis atsukti

---

³⁷ Ofek Riemer, „Politics is not everything: New perspectives on the public disclosure of intelligence by states“, *Contemporary Security Policy*, Vol. 42, No. 4: (2021): 554–583

³⁸ Glenn Hastedt, „Public intelligence: Leaks as policy instruments—the case of the Iraq war“, *Intelligence and National Security*, 20:3, (2005): 419-439.

³⁹ Ofek Riemer, „Politics is not everything: New perspectives on the public disclosure of intelligence by states“, *Contemporary Security Policy*, Vol. 42, No. 4: (2021): 554–583

⁴⁰ *Ibid.*

laikrodžio atgal, viliantis išlaikyti tokį patį žvalgybos informacijos slaptumo lygį kaip praeityje⁴¹. Tokią poziciją autoriai, be kita ko, grindžia ir atsižvelgdami į tai, kad žvalgyba nebėra išimtinai valstybės žvalgybos bendruomenei priklausantis monopolis ir tolimesnis žvalgybos informacijos viešumas vis intensyvės, kadangi technologijų ir didžiųjų duomenų vystymasis privačioms bendrovėms ir net atskiriems individams suteiks dar didesnę prieigą prie žvalgybinio pobūdžio duomenų, kuriais anksčiau išimtinai disponuodavo žvalgybos institucijos⁴².

Tokiam požiūriui iš esmės pritaria ir Huw Dylanas su Thomas J. Maguire, teigdami, kad šiandiniame pasaulyje valstybės yra priverstos konkuruoti su įvairaus pobūdžio nevalstybiniais veikėjais, kurie Atvirų šaltinių žvalgybos (*OSINT*) ir kitų techninių priemonių pagalba sugeba stebėti, rinkti, analizuoti ir viešinti įvairaus pobūdžio žvalgybos informaciją, todėl valstybės, siekdamos formuoti situacijos naratyvą, išvengti įvairaus pobūdžio nepalankių spekuliacijų, nepatirti reputacinės žalos bei realizuoti kitus politinius tikslus, dažnu atveju yra suinteresuotos siekti pirmos atskleisti turimą žvalgybos informaciją, kuri, įprastu atveju, praeityje būtų laikoma paslapyje⁴³. Galima teigti, kad tokios įžvalgos suponuoja prielaidą, kad šiame – informaciniame, technologijų ir didžiųjų duomenų – amžiuje žvalgybos procesai, o kartu ir žvalgybos politizavimo samprata, privalo lanksčiai reaguoti į besikeičiančias globalias tendencijas, ypačingai, jeigu žvalgyba nori išlikti aktualia ir naudinga tiek sprendimų priėmėjams priimant politinius sprendimus, tiek taikant ją kaip savarankišką valstybės galios projekcijos priemonę. Manytina, kad tokie pokyčiai bus sunkiai pasiekiami, jeigu žvalgybos politizavimas ir toliau bus traktuojamas kaip išskirtinai netoleruotinas reiškinys, kuriame žvalgybos produktų naudojimas tenkinant siaurus asmeninius politinius interesus, jų klastojimas bei atviras pataikavimas sprendimų priėmėjams bus dedami į vieną lentyną, kartu su žvalgybos įvedimu į politinę sritį, ypačingai, naudojant ją kaip tiesioginį valstybės galios įrankį.

1.3. Atgrasymo ir žvalgybos politizavimo teorinių prielaidų sąveika žvalgybos informacijos viešinimo kontekste

Kaip jau minėta anksčiau, žvalgybos informacijos viešinimas akademiniam lauke dažnai yra asocijuojamas per neigiamą tradicinio žvalgybos politizavimo suvokimo prizmę. Valstybės, viešindamos žvalgybos informaciją apie potencialiai agresyvius kitų valstybių veiksmus, dažnai rizikuoja susilaukti

---

⁴¹ Aldrich, R. J., Moran, C. R., „Delayed Disclosure: National Security, Whistle-Blowers and the Nature of Secrecy“, *Political Studies*, 67(2), (2019) 291–306

⁴² Ibid.

⁴³ Huw Dylan & Thomas J. Maguire, „Secret Intelligence and Public Diplomacy in the Ukraine War“, *Survival*, Vol. 64., No. 4 (2022): 33-74.

kaltinimų bandymu manipuluoti žvalgybos duomenimis, siekiant atitinkamų geopolitinių interesų, kaip tai nutiko 2003 m. JAV ir JK įvykdytos invazijos į Iraką atveju. Dar daugiau, prieš tai minėta žvalgybos informacijos atskleidimo dilema, kai valstybės turi svarstyti pasirinkimą tarp potencialią politinę naudą galinčio atnešti jautrios informacijos viešinimo ir galimo vertingų žvalgybinių šaltinių ir metodų atskleidimo priešiškos valstybės, be kita ko, taip pat turėtų būti suvokiama, kaip rizikos veiksnys tradicinio žvalgybos politizavimo suvokimo kontekste. Kaip bebūtų, tačiau valstybės yra priverstos reaguoti į besikeičiančius globalius saugumo iššūkius ir permažyti žvalgybos suartėjimo su politine sfera suvokimo ribas. Atsižvelgiant į šiuo metu egzistuojantį technologinį išsivystymą bei milžinišką informacinio srauto mastą, jo įtaką visuomenėms bei autokratiškas režimus išnaudoti šiuos procesus įvairaus pobūdžio hibridinėms operacijoms vykdyti, galima teigti, kad demokratinės valstybės, ypač ypatingai įvairių saugumo krizių metu, bandydamos sumažinti įvairių dezinformacinių operacijų poveikį ar net atgrasyti priešininką nuo planuojamų agresijos veiksmų, gali rinktis paaukoti turimos žvalgybos informacijos slaptumą, ją paviešinant bei taip paverčiant tiesioginiu valstybės galios įrankiu.

Įvertinus atgrasymo teorijų prielaidas, galima teigti, kad tam tikrais atvejais, ypatingai, nesant tvirtai pasiruošus į nepageidaujamus priešininko veiksmus atsakyti tiesiogiai naudojant jėgą, žvalgybos informacijos viešinimas gali būti tinkama išeitis bandant atgrasyti priešininką ar bent jau neutralizuoti, tam tikra apimtimi apriboti ar atidėti jo operacinių veikimo planų vykdymą, konsoliduoti sąjungininkų vienybę ar naudinga kryptimi formuoti tarptautinės bendruomenės darbotvarkę. Vis tik, tais atvejais, kai priešiškos valstybių lyderiai yra tvirtai pasiryžę bet kokių atveju atlikti nepageidaujamus veiksmus bei nėra įtikinti atgrasančiosios valstybės ryžtu tokių veiksmų atlikimo atveju pasitelkti papildomo atsako jėgą, gniuždančių ekonominių sankcijų ar kitas itin sunkias priemones, atgrasymas žvalgybos informacijos viešinimu gali turėti pakankamai ribotą poveikį. Galiausiai, vertinant žvalgybos politizavimo sąveiką su žvalgybos informacijos, kaip atgrasymo priemonės naudojimu, reikia pažymėti, kad kaip yra nurodęs Riemeras⁴⁴, žvalgybos viešinimo, kaip atgrasymo priemonės dažnas naudojimas gali turėti ir neigiamų padarinių tolimesnei žvalgybos veiklos kokybei ar net jos reputacijai, kadangi tokia situacija gali sukurti tam tikro sistemingumo ir nuoseklumo poreikio efektą, kai konkrečiais atvejais nepaviešinta informacija priešiškos jėgoms gali sukurti silpnumo momento ar žvalgybos darbo neefektyvumo įspūdį.

Atsižvelgiant į išdėstytas įžvalgas bei pasitelkiant iškeliamą prielaidą, kad taikydamos turimos žvalgybos informacijos apie Rusijos planuojamą karinę invaziją į Ukrainą viešinimo strategiją, JAV ir

---

⁴⁴ Ofek Riemer, „First an inch, then a mile: Opportunities and risks in the public disclosure of Israeli intelligence“, *A Multidisciplinary Journal on National Security*, Vol. 23, No.4 (2020): 121.

JK bandė tiesiogiai atgrasyti Rusiją nuo planuojamų veiksmų realizavimo, toliau darbe analizuojant šią strategiją, bus siekiama patikrinti šias hipotezes:

Hipotezė Nr. 1: JAV ir JK vykdytas Rusijos atgrasymas, viešinant žvalgybos informaciją, pilna apimtimi nepavyko dėl Rusijos prezidento Vladimiro Putino išankstinio tvirto pasiryžimo pradėti plataus masto karinę invaziją į Ukrainą, kaip vienintelės, jo suvokimu, Ukrainos problemos sprendimo priemonės.

Hipotezė Nr. 2: JAV ir JK vykdytas Rusijos atgrasymas, viešinant žvalgybos informaciją, pilna apimtimi nepavyko dėl egzistavusio nepasitikėjimo šių valstybių viešai atskleidžiamos žvalgybos informacijos patikimumu.

2. ŽVALGYBOS INFORMACIJOS VIEŠINIMAS, RUSIJAI BESIRENGIANT PLATAUS MASTO AGRESIJAI PRIEŠ UKRAINĄ

Vertinant anksčiau iškeltos prielaidos pagrįstumą, svarbu išanalizuoti nuo 2021 metų gruodžio mėnesio pradžios iki pat Rusijos plataus masto karinės invazijos į Ukrainą išvakarių – 2022 metų vasario 23 dienos, viešojoje erdvėje (patikimiausiose bei didžiausią auditoriją turinčiose pasaulio žiniasklaidos priemonėse bei oficialiuose valdžios institucijų informaciniuose pranešimuose) užfiksuotus tikslinius atvejus, kai JAV ir JK vadovai, vyriausybės nariai ir kiti oficialūs valdžios institucijų pareigūnai tiesiogiai arba išlaikant anonimiškumą viešai atskleidė įvairaus pobūdžio turimą žvalgybos informaciją, susijusią su konkrečiais Rusijos pasirengimo plataus masto karinei invazijai į Ukrainą planais. Pažymėtina, kad į šių atvejų apimtį patenka ir autorizuoti JAV ir JK valdžios institucijų pareigūnų žvalgybos informacijos nutekinimai įvairioms žiniasklaidos priemonėms, kadangi toks veikimo būdas patenka į darbe nagrinėjamą šių valstybių vykdytos žvalgybos informacijos viešinimo strategijos sritį⁴⁵.

Siekiant pateikti tokių atvejų analizę, naudojantis internetinėmis paieškų sistemomis, nusistačius chronologines 2021 metų gruodžio 1 dienos-2022 metų vasario 23 dienos publikacijų atrankos ribas, iš viso buvo atrinktas 21 skirtingas JAV ir JK žvalgybos informacijos apie Rusijos planuojamos plataus masto karinės invazijos į Ukrainą detales viešinimo atvejus. Tokio konkretaus chronologinio laikotarpio nustatymas yra paremtas viešojoje erdvėje pateiktais oficialių JAV pareigūnų liudijimais, kad būtent 2021 metų pabaigoje, konkrečiai – gruodžio mėnesį, Baltieji rūmai nusprendė pavišinti dalį savo turimos žvalgybos informacijos, pirmuoju atveju pasirenkant gruodžio 3 dieną atskleistus palydovinių nuotraukų ir žemėlapių duomenis, rodančius Rusijos pajėgų išsidėstymo pozicijas prie Ukrainos teritorijos⁴⁶. Be kita ko, nurodytų chronologinių ribų pradžios momento pasirinkimą pagrindžia ir atlikta ankstesnio laikotarpio viešosios erdvės stebėsenos analizė. Jos metu buvo užfiksuoti išskirtinai privačių nevalstybinių subjektų iniciatyva tradicinės žiniasklaidos ar socialinės medijos priemonėse pavišintų Atvirų šaltinių žvalgybos (*OSINT*) duomenų, indikuojančių Rusijos pajėgų telkimo prie Ukrainos teritorijos procesus, atvejai. Vis dėlto, nebuvo aptikta jokių tiesioginių nuorodų, suponuojančių atitinkamos žvalgybos informacijos pavišinimą JAV ar JK valdžios institucijų iniciatyva.

---

⁴⁵ Nahal Toosi, „Spy world wary as Biden team keeps leaking Russia intel“, POLITICO, 2022 m. vasario 8 d., <https://www.politico.com/news/2022/02/08/spy-world-biden-leaking-russia-intel-00006956>.

⁴⁶ Shane Harris, Karen DeYoung, Isabelle Khurshudyan, Ashley Parker, Liz Sly, „Road to war: U.S. struggled to convince allies, and Zelensky, of risk of invasion“, The Washington Post, 2022 m. rugpjūčio 16 d., <https://www.washingtonpost.com/national-security/interactive/2022/ukraine-road-to-war/>; Erin Banco, Garrett M. Graff, Lara Seligman, Nahal Toosi, Alexander Ward, „Something Was Badly Wrong: When Washington Realized Russia Was Actually Invading Ukraine“, POLITICO, 2023 m. vasario 24 d., <https://www.politico.com/news/magazine/2023/02/24/russia-ukraine-war-oral-history-00083757>.

Galiausiai, atliekant žvalgybos informacijos viešinimo atvejų analizę, be kita ko, taip pat bus vertinami ir su jais susiję oficialių valdžios pareigūnų pranešimai, kalbos ar pasisakymai žiniasklaidoje bei socialiniuose tinkluose.

JAV ir JK žvalgybos informacijos viešinimo atvejų nuoseklų išdėstymą pagal chronologinę liniją iliustruoja darbe pateikiama Lentelė Nr. 1, kurioje nurodyti atrinkti JAV ir JK žvalgybos informacijos viešinimo atvejai, glaustai nurodant konkrečią dieną pavišintos informacijos pobūdį. Būtent analizuojant nurodytus atvejus, kitoje darbo dalyje bus vertinamos tokios JAV ir JK pasirinktos žvalgybos informacijos viešinimo strategijos galimybės, siekiant atgrasyti Rusiją nuo planuojamos plataus masto karinės invazijos į Ukrainą.

Galima preziumuoti, jog išsikeltos tyrimo prielaidos egzistavimas pasitvirtins, jeigu JAV ir JK viešojoje erdvėje atskleistos žvalgybos informacijos atvejų analizė patvirtins, kad tokia žvalgybos informacijos viešinimo strategija buvo tikimasi tiesiogiai paveikti Rusijos elgesį ir veiksmus, siekiant atgrasyti ją nuo planuojamos plataus masto karinės invazijos į Ukrainą.

2.1. Žvalgybos informacijos viešinimas, kaip Rusijos atgrasymo priemonė

Kaip matyti iš žiniasklaidoje pateikiamų oficialių JAV valdžios institucijų pareigūnų liudijimų, žvalgybos duomenys, rodantys Rusijos pasirengimą plataus masto karinei invazijai į Ukrainą artimiausią žiemą, Baltiesiems rūmams buvo žinomi jau 2021 metų spalio mėnesį⁴⁷. Kaip minėta, nors lapkričio pradžioje žiniasklaidoje jau buvo pavišinti įmonės *Maxar Technologies* atskleisti privačių palydovinių sistemų užfiksuoti duomenys⁴⁸, rodantys neįprastą Rusijos karinių pajėgų telkimo prie Ukrainos teritorijos padidėjimą, o JAV administracija patvirtino turinti informaciją apie neįprastinį Rusijos pajėgų judėjimą prie Ukrainos teritorijos bei atidžiai sekanti susidariusią situaciją regione⁴⁹, tačiau konkrečių autorizuotų žvalgybos informacijos viešinimo atvejų viešojoje erdvėje lapkričio mėnesį dar nebuvo užfiksuota.

---

⁴⁷ Shane Harris, Karen DeYoung, Isabelle Khurshudyan, Ashley Parker, Liz Sly, „Road to war: U.S. struggled to convince allies, and Zelensky, of risk of invasion“, *The Washington Post*, 2022 m. rugpjūčio 16 d., <https://www.washingtonpost.com/national-security/interactive/2022/ukraine-road-to-war/>; Erin Banco, Garrett M. Graff, Lara Seligman, Nahal Toosi, Alexander Ward, „Something Was Badly Wrong: When Washington Realized Russia Was Actually Invading Ukraine“, *POLITICO*, 2023 m. vasario 24 d., <https://www.politico.com/news/magazine/2023/02/24/russia-ukraine-war-oral-history-00083757>

⁴⁸ Betsy Woodruff Swan, Paul McLeary, „Satellite images show new Russian military buildup near Ukraine“, *POLITICO*, 2021 m. lapkričio 1 d., <https://www.politico.com/news/2021/11/01/satellite-russia-ukraine-military-518337>

⁴⁹ *Ibid.*

Kaip bebūtų, vertinant gruodžio pradžioje prasidėjusią žvalgybos informacijos viešinimo strategiją, reikia pažymėti, kad atitinkamų signalų apie siekius atgrasyti Rusiją iš JAV administracijos galima išvelgti jau lapkričio mėnesį. Mėnesio pradžioje JAV prezidento Joe Bideno pavedimu įvykęs JAV Centrinės Žvalgybos Agentūros (CŽA) direktoriaus Billo Burnso vizitas į Maskvą, kuriame vienas aukščiausių JAV žvalgybos pareigūnų nuotolinio pokalbio metu perdavė Bideno žinutę Putinui, įspėdamas, kad JAV žino apie Kremliaus karinės invazijos į Ukrainą planus⁵⁰, galėtų būti laikomas savotiška įžanga į tolimesnį žvalgybos informacijos panaudojimą, siekiant atgrasyti Rusiją nuo planuojamos karinės invazijos į Ukrainą. Galima daryti prielaidą, kad ganėtinai neįprastas įgaliojimas perduoti tokį įspėjimą Putinui būtų vienam iš aukščiausių pagal rangą žvalgybos bendruomenės atstovų, kuris, be kita ko, yra buvęs JAV ambasadoriumi Maskvoje bei kartu laikomas vienu didžiausių Kremliaus politikos ekspertų, galėjo siųsti tam tikrą signalą Putinui, kad JAV turi detalią žvalgybos informaciją apie konkrečius Kremliaus planus ir pabrėžti svarbų turimų žvalgybinių galimybių potencialaus panaudojimo vaidmenį susidariusios saugumo krizės deeskalavimui. Šis Burnso vizitas Maskvoje, be kita ko, taip pat iš dalies leidžia daryti savotišką skirtį tarp tikslingo žvalgybos informacijos atskleidimo panaudojimo slapta, privačiais kanalais ir po mėnesio prasidėjusios atviros žvalgybos informacijos viešinimo kampanijos. Manytina, kad pirmuoju atveju buvo bandoma įspėti Rusiją, kad JAV žino apie Kremliaus invazijos į Ukrainą planus, o antruoju – viešinama žvalgybos informacija pasiųsti signalą Kremlui, kad JAV ne tik žino, bet ir yra linkusi tokį žinojimą išnaudoti, taip paneigiant Rusijos galimybes sėkmingai realizuoti invazijos į Ukrainą planus bei parodant, kad invazijos atveju Rusija patirs žalą, kuri viršys potencialiai tokių veiksmų atnešamą naudą.

Kalbant apie nagrinėjamos žvalgybos informacijos viešinimo strategijos mechanizmo ypatybes, galima teigti, kad bene svarbiausia tokios strategijos taikymo priežastimi tapo Putino vadovavimo laikotarpiu nuosekliai susiformavęs Kremliaus režimo agresyvaus veikimo tarptautinėje arenoje *modus operandi*. 2008 metų Rusijos agresija prieš Sakartvelą ir ypatingai – 2014 metais įvykdyta Krymo aneksija bei pradėtas karinis konfliktas Rytų Ukrainos teritorijoje pasižymėjo Rusijos plačiai taikomų hibridinio karo priemonių įvairove, įskaitant, bet neapsiribojant – dezinformacinių operacijų (pavyzdžiui, *false flag*) pasitelkimu, tarptautinėje arenoje jas pateikiant kaip oficialų pretekstą agresijai pateisinti (*casus belli*). Dar daugiau, įvairaus pobūdžio Rusijos taikomos įtakos operacijos (*influence operations*) arba aktyviosios priemonės (*active measures*) vėliau buvo naudojamos specialiuju Rusijos tarnybų,

---

⁵⁰ Shane Harris, Karen DeYoung, Isabelle Khurshudyan, Ashley Parker, Liz Sly, „Road to war: U.S. struggled to convince allies, and Zelensky, of risk of invasion“, The Washington Post, 2022 m. rugpjūčio 16 d., <https://www.washingtonpost.com/national-security/interactive/2022/ukraine-road-to-war/>; Natasha Bertrand, Jim Sciutto, Kylie Atwood, „CIA director dispatched to Moscow to warn Russia over troop buildup near Ukraine“, CNN, 2021 m. lapkričio 5 d., <https://edition.cnn.com/2021/11/05/politics/bill-burns-moscow-ukraine/index.html>.

siekiant paveikti 2016 metų JAV prezidento rinkimus bei kišantis į kitų valstybių vidinius demokratinius procesus. Bene esminis tokio ilgalaikio Kremliaus režimo veikimo principas – bandymas pateikti kitą pusę, kaip atsakingą už prasidėjusius karinius veiksmus, tiesiogiai juos išprovokavusią (neva nepaliekant Rusijai kito pasirinkimo) arba bandymas iš viso nusišalinti dalyvavimą tokiuose veiksmuose ar konkrečiose operacijose. Atsižvelgiant į tai, kad toks Rusijos veikimo braižas yra paremtas aiškiai išreikštu informacinės erdvės kontroliavimo bei norimo situacijos naratyvo formavimo dėmeniu, įgalinančiu kartu panaudoti konvencines karines priemones, manytina, kad bandymas proaktyviais veiksmais užkirsti kelią tokiam Kremliaus dominavimui informaciniame lauke, konkrečia žvalgybos informacija iš anksto atskleidžiant Rusijos planuojamas dezinformacines ar diversines operacijas bei provokacijas, galėjo leisti tikėtis galiausiai atgrasyti Rusiją nuo tokių veiksmų realizavimo.

Įvertinus atrinktus ir aprašytus JAV ir JK žvalgybos viešinimo atvejus (*Lentelė Nr. 1*) Rusijos pasiruošimo plataus masto agresijai prieš Ukrainą etape, matyti, kad iš esmės daugiau nei pusė visų nurodytų atvejų – 11 iš 21 (2021 m. gruodžio 3 d.; du atvejai 2022 m. sausio 14 d.; sausio 20 d.; sausio 22 d.; vasario 3 d.; trys atvejai vasario 17 d.; vasario 18 d.; vasario 21 d.), buvo susiję su paviešinta žvalgybos informacija apie įvairių Rusijos dezinformacinių, diversinių operacijų bei kibernetinių atakų, pagal hibridinio karo modelį, turėjusių įgalinti ir (arba) papildyti konvencinių karinių pajėgų vykdomą plataus masto invaziją į Ukrainą, planus. Kitaip tariant, tokie planai didžiąja dalimi turėjo atliepti jau minėtą įprastinį Rusijos veikimo braižą agresijų atvejais. Atsižvelgiant į tai, galima daryti prielaidą, kad analizuojamoje žvalgybos viešinimo strategijoje bene didžiausias dėmesys buvo skiriamas būtent hibridinio Rusijos veikimo modelio taikymo planuojamai invazijai į Ukrainą demaskavimui.

Tai galima įžvelgti jau pačioje gruodžio pradžioje, kai JAV atskleidė žvalgybos informaciją apie Rusijos planus 2022 metų pradžioje keliais frontais pradėti plataus masto karinę invaziją bei per pastarąjį mėnesį užfiksuotą stipriai išaugusį Kremliaus kontroliuojamą informacinį srautą, kuriuo siekiama sumenkinti Ukrainą ir NATO, taip primetant atsakomybę dėl padėties eskalavimo⁵¹. Gruodžio 3 dieną, paklaustas apie paviešintą žvalgybos informaciją, Bidenas nurodė, kad JAV administracija jau ilgą laiką žino apie Rusijos veiksmus, todėl ruošia inicijuoti didžiausią kompleksą visapusiškų ir reikšmingų priemonių, kurios turėtų užtikrinti, kad Putinui būtų labai sunku įgyvendinti tai, ką jis yra numatęs Ukrainoje⁵². Tą pačią dieną, paklausta apie JAV pasiruošimą potencialiai Rusijos karinei invazijai į

---

⁵¹ Shane Harris, Paul Sonne, „Russia planning massive military offensive against Ukraine involving 175,000 troops, U.S. intelligence warns“, The Washington Post, 2021 m. gruodžio 3 d., https://www.washingtonpost.com/nation-security/russia-ukraine-invasion/2021/12/03/98a3760e-546b-11ec-8769-2f4ecdf7a2ad_story.html?itid=lk_inline_enhanced-template.

⁵² Amer Madhani, Ellen Knickmeyer, Nomaan Merchant, Alexandra Jaffe, „US intelligence finds Russia planning Ukraine offensive“, AP NEWS, 2021 m. gruodžio 4 d., <https://apnews.com/article/joe-biden-europe-russia-ukraine-vladimir-putin-ff5ac633e928a01b7d6d3bdbe2330fe2>.

Ukrainą bei paprašyta konkrečiau pakomentuoti Bideno paminėtą priemonių kompleksą, tuometinė Baltųjų rūmų spaudos tarnybos vadovė Jen Psaki nurodė, kad Bideno administracija žino, ką Putinas yra padaręs praeityje, ką Rusija yra padariusi 2014 metais bei pažymėjo, kad Bideno minėtas priemonių kompleksas reiškia, jog JAV disponuoja plačiu potencialių įrankių diapazonu, kartu pridurdama, kad ekonominių sankcijų pritaikymas yra svarstomas⁵³. Dar daugiau, jau po keleto dienų, gruodžio 6 dieną, Bideno ir Putino nuotolinio pokalbio išvakarėse, Baltuosiuose rūmuose surengtos uždaros spaudos konferencijos metu, neįvardytas Vyresnysis JAV administracijos pareigūnas pažymėjo, kad nors iki šiol ir nėra žinoma, ar Putinas jau galutinai apsisprendė dėl tolimesnės karinės eskalacijos Ukrainoje, fiksuojamas Rusijos veikimo braižas atitinka 2014 metų agresijos prieš Ukrainą modelį, kadangi kaip ir tada, taip ir šiuo atveju, Kremlius suintensyvino dezinformacijos sklaidą, bandydamas pateikti Ukrainą kaip agresorę, taip pateisinant savo iš anksto suplanuotą puolimą⁵⁴. Tą pačią dieną, savo komentaruose žiniasklaidos atstovams, Psaki, pakartodama prieš tai išsakytą administracijos pareigūno pastebėjimą, kad dar neturima patikimos informacijos apie Putino galutinį apsisprendimą, pažymėjo, jog JAV išmoko konkrečias 2014 metų pamokas ir turi svarbiausią tikslą – sustabdyti karinę eskalaciją, kuri išsivystė 2014-aisiais⁵⁵. Iš dalies atliepdamas tokį pranešimą, pasibaigus Bideno pokalbiui su Putinu, dar svarbesnę žinutę pasiuntė Nacionalinio saugumo patarėjas Jake Sullivanas, nurodęs, kad JAV šiuo metu yra pasirengusi veiksams, kurių nepadarė 2014 metais⁵⁶.

2022 metų pradžioje JAV suintensyvinus turimos žvalgybos informacijos, susijusios su Kremliaus hibridinių operacijų Ukrainoje planais, viešinimą, buvo atskleista, jog Rusija yra dislokavusi operatyvinių agentų grupes Rytų Ukrainoje, kurios yra paruoštos rengti specialias priedangos operacijas (*false flag*), pavyzdžiui, įvykdyti atakas prieš rusakalbius gyventojus Rytų Ukrainoje, turėsiančias tapti pagrindu dezinformacijos kampanijai, neva suteikiančiai pretekstą Rusijai pradėti invaziją į Ukrainą⁵⁷.

---

⁵³ The White House, „Press Briefing by Press Secretary Jen Psaki“, whitehouse.gov, 2021 m. gruodžio 3 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2021/12/03/press-briefing-by-press-secretary-jen-psaki-december-3-2021/>.

⁵⁴ The White House, „Background Press Call by Senior Administration Officials on President Biden’s Upcoming Call with President Putin of the Russian Federation“, whitehouse.gov, 2021 m. gruodžio 6 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2021/12/06/background-press-call-by-senior-administration-officials-on-president-bidens-upcoming-call-with-president-putin-of-the-russian-federation/>.

⁵⁵ The White House, „Press Briefing by Press Secretary Jen Psaki“, whitehouse.gov, 2021 m. gruodžio 6 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2021/12/06/press-briefing-by-press-secretary-jen-psaki-december-6-2021/>.

⁵⁶ The White House, „Press Briefing by Press Secretary Jen Psaki and National Security Advisor Jake Sullivan, December 7, 2021“, whitehouse.gov, 2021 m. gruodžio 7 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2021/12/07/press-briefing-by-press-secretary-jen-psaki-and-national-security-advisor-jake-sullivan-december-7-2021/>.

⁵⁷ Natasha Bertrand, Jeremy Herb, „First on CNN: US intelligence indicates Russia preparing operation to justify invasion of Ukraine“, CNN, 2022 m. sausio 14 d., <https://edition.cnn.com/2022/01/14/politics/us-intelligence-russia-false-flag/index.html>.

Komentuodamas šią žvalgybos informaciją, tuometinis Pentagono spaudos tarnybos vadovas Johnas Kirby, pažymėjo, kad JAV turi įrodymų, jog Rusija bando tai išnaudoti kaip pretekstą dar vienai karinei invazijai, todėl, nors šiuo metu nėra manoma, kad Putinas priėmė galutinį sprendimą, yra labai svarbu akcentuoti, kad JAV žino ir mato, ką Rusija daro ir tai yra atgarsiai to, ką jie padarė 2014 metais⁵⁸.

Sausio 20 dieną JAV valstybės sekretorius Antony Blinkenas pranešė, kad Rusijos žvalgybos tarnybos, ypačiai – Federalinė saugumo tarnyba (FSB), verbuoja svarbius postus užimančius Ukrainos piliečius, siekdama įgyti jautrios ir vertingos informacijos bei išnaudodami juos koordinuotoms įtakos operacijoms, skirtoms destabilizuoti situaciją Ukrainoje⁵⁹. Blinkenui nurodžius, kad keturiems su tokiomis operacijomis susijusiems asmenims JAV pritaikė sankcijas, kartu buvo pažymėta, jog JAV kartu su savo partneriais ir toliau tęs tokius ir panašius veiksmus, skirtus identifikuoti, atskleisti ir nutraukti Rusijos vykdomą kenkėjišką Ukrainos destabilizavimo veiklą⁶⁰.

Vasario 4 dieną, komentuodama Pentagono paskelbtą žvalgybos informaciją apie Rusijos įgyvendinamą priedangos operaciją (*false flag*) (*Lentelėje Nr.1* nurodytas vasario 3 d. atvejis) bei žiniasklaidos atstovų paklausta, kodėl Bideno administracija imasi tendencingai viešinti atitinkamą žvalgybos informaciją, ko paprastai kitos administracijos praeityje nebūtų dariusios, Psaki, primindama gausią Kremliaus hibridinio veikimo istorinių atvejų retrospektyvą, nurodė, kad tokios JAV strategijos tikslas yra paneigti Rusijos galimybę panaudoti įvairius melagingus naratyvus ir jau anksčiau naudotas taktikas, siekiant pateisinti karinę invaziją į Ukrainą, ir svarbiausia – išvengti karo⁶¹. JAV Valstybės departamento spaudos tarnybos vadovas Ned Price spaudos konferencijoje taip pat ne kartą pažymėjo, kad JAV paviešindama tokių Rusijos operacijų planus, pirmiausia, siekia atgrasyti Kremlių nuo tokio pobūdžio veiklų įgyvendinimo⁶².

Apie būtinybę užkirsti kelią Kremliaus *modus operandi*, siekiant pateisinti planuojamą karinę invaziją į Ukrainą, byloja ir tuometinių JK premjero Boriso Johnsono ir Užsienio reikalų sekretorės Liz Truss pasisakymai, susiję su JK žvalgybos informacijos paviešinimo atvejais (sausio 22 d. ir vasario 17 d. atvejai *Lentelėje Nr. 1*) apie Rusijos taikomas nekonvencines operacijas Ukrainoje. Vasario 17 dieną,

---

⁵⁸ U.S. Department of Defense, „Pentagon Press Secretary John F. Kirby Holds a Press Briefing“, defense.gov, 2022 m. sausio 14 d., <https://www.defense.gov/News/Transcripts/Transcript/Article/2900932/pentagon-press-secretary-john-f-kirby-holds-a-press-briefing/>.

⁵⁹ U.S. Department of State, „Taking Action to Expose and Disrupt Russia’s Destabilization Campaign in Ukraine“, state.gov, 2022 m. sausio 20 d., <https://www.state.gov/taking-action-to-expose-and-disrupt-russias-destabilization-campaign-in-ukraine/>.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ The White House, „Press Briefing by Press Secretary Jen Psaki“, whitehouse.gov, 2022 m. vasario 4 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2022/02/04/press-briefing-by-press-secretary-jen-psaki-2/>

⁶² U.S. Department of State, „Department Press Briefing – February 3, 2022“, state.gov, 2022 m. vasario 3 d., <https://www.state.gov/briefings/department-press-briefing-february-3-2022/>.

vertindamas vaikų darželio Donbaso regione, Rytų Ukrainoje apšaudymą, Johnsonas jį įvardijo kaip Rusijos bandymą įvykdyti *false flag* operaciją ir pažymėjo, kad tokių atvejų artimiausiomis dienomis galima tikėtis ir daugiau⁶³. JK premjeras taip pat įspėjo, kad Putinas vis dar turi laiko atsitraukti ir išvengti katastrofos, kuri, be kita ko, lauktų ir Rusijos, pažymėdamas, kad karinė invazija į Ukrainą reikštų kruviną ir ilgą karą, su daugybe aukų, įskaitant rusus⁶⁴. Dar daugiau, Truss pažymėjo, kad Vakarai turi pradėti suprasti situaciją, dirbti kartu bei stiprinti bendrus pajėgumus, siekiant viešai diskredituoti Rusijos argumentus⁶⁵. Truss taip pat akcentavo, kad reikia naudoti žvalgybą strategiškai, siekiant paneigti Kremliaus naratyvą, taip, kaip tą padarė JK, atskleisdama Rusijos planus nuversti esamą oficialią valdžią Kyjive bei paskirti prokremliską marionetinį lyderį, kuriuo galėtų tapti buvęs Ukrainos parlamento narys Yevhenas Murayevas (sausio 22 d. atvejis *Lentelėje Nr. 1*)⁶⁶.

Vienas iš kertinių JAV žvalgybos informacijos viešinimo momentų pasireiškė likus savaitei iki Rusijos plataus masto karinės invazijos į Ukrainą pradžios, kai vasario 17 dieną Blinkenas kreipėsi į Jungtinių Tautų Saugumo Tarybą dėl Rusijos keliamos grėsmės taikai ir saugumui⁶⁷. Šiame kreipimesi Blinkenas ne tik atskleidė JAV turimą žvalgybos informaciją apie konkrečius Rusijos planuojamos karinės invazijos į Ukrainą įgyvendinimo planus, įskaitant, susijusius su įvairaus pobūdžio hibridinėmis operacijomis, tačiau ir pažymėjo, kad šiandien JAV pateikdami itin detalią informaciją, tai daro su viltimi, kad toks viešas pasidalijimas turimomis žiniomis su visu pasauliu, galės paveikti Rusiją, kad ši atsisakytų karo kelio ir pasirinktų kitą išeitį, kol vis dar yra laiko⁶⁸.

Galiausiai, jau po poros dienų, tokį Blinkeno kreipimąsi į JT Saugumo Tarybą savo įrašu socialiniame tinkle *Twitter* reziūmavo pats Bidenas, pareiškęs, kad JAV atskleidžia Rusijos planus ne todėl, kad norėtų konflikto, bet todėl, kad daro viską, kas yra jų galioje, stengiantis pašalinti bet kokią įmanomą priežastį, kurią Rusija gali pateikti, bandydama pateisinti invaziją į Ukrainą⁶⁹.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktus duomenis, galima teigti, kad JAV ir JK, taikydamos aprašytą žvalgybos informacijos viešinimo strategiją, kuria nuosekliai ir sistemingai buvo atskleidžiami Rusijos planai, pasitelkiant įvairaus pobūdžio hibridinių operacijų priemones, įgalinti ir pagrįsti agresiją prieš

---

⁶³ Heather Stewart, Dan Sabbagh, Patrick Wintour, „Boris Johnson: Ukraine kindergarten shelling is false-flag operation“, the Guardian, 2022 m. vasario 17 d., <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/17/boris-johnson-ukraine-kindergarten-shelling-is-false-flag-operation>.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ U.S. Department of State, „Secretary Antony J. Blinken on Russia’s Threat to Peace and Security at the UN Security Council“, state.gov, 2022 m. vasario 17 d., <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-on-russias-threat-to-peace-and-security-at-the-un-security-council/>

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Joe Biden (@POTUS), „We’re calling out Russia’s plans.“, Twitter įrašas, 2022 m. vasario 19 d., <https://twitter.com/POTUS/status/1494863649500168193>.

Ukrainą, siekė įtikinti Kremlių, kad skirtingai nei agresijos prieš Ukrainą 2014 metais atveju, šįkart šios priemonės neleis pasiekti norimų karinių-politinių tikslų. Pateiktuose JAV ir JK valdžios pareigūnų pasisakymuose galima akivaizdžiai įžvelgti sistemingą nuorodos į 2014 metų Rusijos agresijos prieš Ukrainą scenarijų akcentavimo elementą, nurodant, kad JAV išmoko tų laikų pamokas. Manytina, kad šis aukščiausių JAV ir JK pareigūnų diskurso leitmotyvas turėjo siųsti akivaizdų signalą Kremliui, kad tai, kas 2014 metais buvo pakankamai sėkmingai realizuota, išnaudojant informacinę erdvę bei taip sukeldant didelę sumaištį ir neaiškumą tarptautinėje erdvėje dėl tiesioginio Rusijos dalyvavimo agresijos veiksmuose ir tikrosios atsakomybės, šįkart nepasiteisins. Dar daugiau, manytina, kad ankstesnių Rusijos agresijos atvejų įgyvendinimo modelis, pagrįstas hibridinio karo priemonių taikymu, galėjo turėti įtakos JAV įsitikinimui, kad Putinas, neturėdamas tvirto preteksto, kuris tarptautinėje arenoje galėtų būti pateikiamas kaip *casus belli*, nesiryš plataus masto konvencinei karinei invazijai. Tokį tikėjimą iš dalies galėtų iliustruoti ir sistemingi JAV ir JK valdžios pareigūnų pareiškimai, jog turimi žvalgybos duomenys neleidžia teigti, kad Putinas jau galutinai apsisprendė dėl karinės invazijos į Ukrainą. Žinoma, tokia nuosekli komunikacinė linija kartu taip pat galėjo ir stiprinti Putino atgrasymo poveikį, siekiant signalizuoti, jog pastarasis vis dar turi erdvės atsitraukimui, leidiančiam išvengti invazijos į Ukrainą atveju patirsiamos žalos.

Aukščiau pateiktus žvalgybos informacijos viešinimo atvejus bei su jais susijusius JAV ir JK valdžios pareigūnų pasisakymus, be kita ko, galima vertinti ir per *atgrasymo per nubaudimą* ekonominėmis sankcijomis sustiprinimo arba papildymo prizmę. Nors grasinimas pritaikyti neregėto masto ekonomines sankcijas Rusijai, jei ši pasiryžtų karinei invazijai į Ukrainą, turėtų būti vertinamas kaip atskira Rusijos atgrasymo strategijos rūšis – *atgrasymas per nubaudimą*, kuris nepatenka į šio darbo nagrinėjimo objektą, tačiau verta atkreipti dėmesį į tokio grasinimo santykį su analizuojamu atveju. Manytina, kad žvalgybos informacijos viešinimu taip pat buvo siekiama siųsti atitinkamą signalą Kremliui, kad išankstinis Rusijos planų viešas atskleidimas padės kur kas greičiau ir efektyviau konsoliduoti Vakarų sąjungininkus Europos Sąjungos (ES), Didžiojo septyneto (G7) bei kituose tarptautiniuose formatuose, siekiant pritaikyti itin didelio masto daugiašales sankcijas. Kaip bebūtų, pažymėtina, kad toks požiūris remiasi prielaida, kad JAV ir JK vykdyta žvalgybos informacijos viešinimo kampanija, be kita ko, atliko ir viešosios diplomatijos funkciją. Laikantis tokio požiūrio, būtų galima teigti, kad žvalgybos informacijos viešinimu siekta daryti įtaką sąjungininkių visuomenių viešajai opinijai, turėjusiai didinti spaudimą vyriausybėms aktyviai reaguoti į atskleidžiamus Rusijos karinės invazijos planus, o jų realizavimo atveju – taikyti reikšmingas sankcijas. Kitaip tariant, šiuo atveju yra kalbama ne apie tiesioginį JAV ir JK poveikį sąjungininkų vyriausybėms, slapta dalinantis žvalgybos

informacija privačiais kanalais, o apie tiesioginį poveikį sąjungininkų visuomenėms, kurį turėjo užtikrinti viešai atskleidžiama žvalgybos informacija apie agresyvius Rusijos planus Ukrainoje.

Atsižvelgiant į tai, manytina, kad jau vien pats žvalgybos informacijos viešinimas galėjo sudaryti sąlygas JAV ir JK tikėtis, kad tokiu būdu įmanoma sustiprinti Putino įsitikinimą, jog invazijos į Ukrainą atveju išvengti didelio masto daugiašalių sankcijų, kurios turėtų nusverti potencialią invazijos atnešamą naudą, bus neįmanoma. Tokią prielaidą iš dalies galėtų patvirtinti Nacionalinio saugumo patarėjo Sullivano pasisakymas leidiniui *POLITICO*, kad viena iš žvalgybos informacijos viešinimo strategijos pasirinkimo priežasčių buvo sprendimas veikti proaktyviai, pasimokant iš Rusijos veikimo *fait accompli* 2014 metų Krymo aneksijos atveju, prieš pasauliui suvokiant kas įvyko, šikart stengiantis užtikrinti, kad pasaulis plačiai mato ką daro Rusija⁷⁰.

Galima teigti, kad svarbų vaidmenį nagrinėjamoje žvalgybos informacijos viešinimo strategijoje užėmė ir viešinamos žvalgybos informacijos detalumo ir tikslumo akcentavimas. Pavyzdžiui, sausio 28 dieną buvo atskleista, kad JAV žvalgybos duomenimis, Rusija dar labiau stiprina pasiruošimą invazijai į Ukrainą – prie Ukrainos teritorijos sutelktose pajėgose yra pristatomos ir kaupiamos papildomos kraujo atsargos ir kitos medicininės priemonės⁷¹, o vasario 7 dienos publikacijoje CNN nurodyta, kad JAV žvalgybos teigimu, perimta Rusijos žvalgybos ir kariuomenės pareigūnų komunikacija rodo, kad kai kurių Rusijos pareigūnų manymu, plataus masto invazija į Ukrainą gali būti sudėtingesnė ir nuostolingesnė, nei tai įsivaizduoja Kremlius⁷². Be kita ko, toje pačioje publikacijoje buvo pažymėta, kad komunikacija taip pat atskleidžia Rusijos saugumo tarnybų bei kariuomenės pareigūnų susirūpinimą dėl Vakarų žvalgybos atskleidžiamų ir viešinamų Rusijos operacinių planų.

Manytina, kad toks viešai skelbiamos žvalgybos informacijos detalumas, be kita ko, buvo skirtas daryti psichologinį poveikį tiek Rusijos karinei bei žvalgybos vadovybei, tiek pačiam Putinui. Taip JAV siuntė signalą Kremlui apie savo turimus žvalgybinius pajėgumus ir pažeidžiamumo spragas tarp pačios Rusijos specialiųjų tarnybų. Dar daugiau, tokio pobūdžio žvalgybos informacijos viešinimas taip pat galėjo leisti JAV signalizuoti Rusijai apie savo pasiryžimą panaudoti turimus pajėgumus, sukuriant įspūdį Kremlui, jog tokio detalumo žvalgybos informacijos atskleidimas galėtų indikuoti savo mastais

---

⁷⁰ Erin Banco, Garrett M. Graff, Lara Seligman, Nahal Toosi, Alexander Ward, „Something Was Badly Wrong: When Washington Realized Russia Was Actually Invading Ukraine“, *POLITICO*, 2023 m. vasario 24 d., <https://www.politico.com/news/magazine/2023/02/24/russia-ukraine-war-oral-history-00083757>.

⁷¹ Phil Stewart, „EXCLUSIVE Russia moves blood supplies near Ukraine, adding to U.S. concern, officials say“, *Reuters*, 2022 m. sausio 29 d., <https://www.reuters.com/world/europe/exclusive-russia-moves-blood-supplies-near-ukraine-adding-us-concern-officials-2022-01-28/>.

⁷² Natasha Bertrand, Jim Sciutto and Katie Bo Lillis, „US intel indicates Russian officers have had doubts about full scale Ukraine invasion“, 2022 m. vasario 7 d., <https://edition.cnn.com/2022/02/07/politics/us-intel-russia-doubts-invasion-ukraine/index.html>.

kur kas detalesnės, tikslesnės bei reikšmingesnės didelių pajėgumų žvalgybos informacijos perdavimą jau privačiais kanalais tiesiogiai Ukrainai. Toks potencialus žvalgybos informacijos perdavimas iš esmės reikštų išaugusius Ukrainos pajėgumus, leisiančius sėkmingai gintis nuo Rusijos karinės invazijos arba bent jau reikšmingai ap sunkinti bei neapibrėžtam laikui atitolinti Putino suplanuotos greitos karinės sėkmės įgyvendinimą, tokiu būdu sukeltiant didelius kaštus Rusijai. Tokią prielaidą iš dalies galėtų patvirtinti dar 2021 metų rudenį sudarytos JAV ir Ukrainos Strateginės partnerystės chartijos nuostatos, kurios, be kita ko, numato dalijimąsi žvalgybos resursais, užtikrinant saugumą ir siekiant atremti Rusijos keliamas grėsmes⁷³. Taip pat, dar nagrinėjamoje Rusijos pasirošimo agresijai prieš Ukrainą fazėje, JAV vykdytą sistemingo žvalgybos informacijos dalijimosi su Ukraina faktą patvirtino ir CŽA vadovas, savo pasisakyme leidiniui *POLITICO*⁷⁴.

Atsižvelgiant į išdėstytas išvalgas bei remiantis anksčiau darbe pateiktomis atgrasymo teorijų prielaidomis, galima teigti, kad JAV ir JK taikyta žvalgybos informacijos viešinimo strategija rėmėsi *išplėstinio neatidėliotino atgrasymo pagal paneigimą (by denial)* logika. JAV ir JK, viešindamos detales, viešai konkrečius Rusijos operacinius planus atskleidžiančią žvalgybos informaciją, bandė pasiųsti aiškų signalą Rusijai – t. y. sukurti Kremliaus suvokimą, jog galimybės sėkmingam puolimui yra sumažėjusios, o karinių-politinių tikslų įgyvendinimo perspektyva yra miglota, nes neliko ypatingo slaptumo ir netikėtumo elementų⁷⁵. Tokia sumenkusi karinių-politinių tikslų sėkmingo įgyvendinamumo perspektyva, be kita ko, turėjo daryti įtaką Putino skaičiavimams, ar karinės invazijos atveju potencialiai pasiekama nauda galės nusverti patiriamus praradimus.

Dar daugiau, tokio pobūdžio *atgrasymas pagal paneigimą*, turėjo sustiprinti tradicinio *atgrasymo pagal nubaudimą*, taikant ekonomines sankcijas, įgyvendinimą. Tokia pozicija remiasi prielaida, kad žvalgybos informacijos viešinimo kampanija galėjo leisti tikėtis JAV ir JK pasiųsti signalą Putinui, kad beveik realiu laiku visam Vakarų pasauliui matant konkrečius jo planus bei atskleidžiamą tolimesnę operacinį scenarijų, šįkart nepavyks sėkmingai atsiriboti nuo atsakomybės dėl agresijos. Kitaip tariant, tokia strategija turėjo užtikrinti, kad skirtingai nei 2014 metais, Putinui nepavyks sukelti didelio sąmyšio ar pasinaudoti savotišku karo rūku, taip išvengiant staigios ir vieningos Vakarų valstybių reakcijos dėl

---

⁷³ U.S.-Ukraine Charter on Strategic Partnership, state.gov, 2021 m. lapkričio 10 d., <https://www.state.gov/u-s-ukraine-charter-on-strategic-partnership/>.

⁷⁴ Erin Banco, Garrett M. Graff, Lara Seligman, Nahal Toosi, Alexander Ward, „Something Was Badly Wrong: When Washington Realized Russia Was Actually Invading Ukraine“, *POLITICO*, 2023 m. vasario 24 d., <https://www.politico.com/news/magazine/2023/02/24/russia-ukraine-war-oral-history-00083757>.

⁷⁵ Mykhaylo Zabrodskyi, Jack Watling, Oleksandr V Danylyuk, Nick Reynolds, „Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia’s Invasion of Ukraine: February–July 2022“, Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, (2022): 12.

itin didelio masto ekonominių sankcijų taikymo ar reikšmingos finansinės bei karinės paramos teikimo Ukrainai.

Galiausiai, manytina, kad nagrinėjama JAV ir JK žvalgybos informacijos viešinimo kampanija galėtų būti suprantama, kaip *sumodeliuotos (pritaikytos) atgrasymo* strategijos išraiška, kadangi tokio pobūdžio atgrasymo strategijos pasirinkimas byloja apie pakankamai netradicinės ir originalios priemonės, stengiantis atgrasyti Rusiją nuo karinės invazijos į Ukrainą, pasirinkimą, kuriam įtakos galėjo turėti supratimas, kad šiuolaikinės informacinės erdvės ypatybės, informacinių technologijų įtaka ir Kremliaus pastangos jas išnaudoti, reikalauja neapsiriboti Šaltojo karo metais suformuotais atgrasymo būdais, o taikyti konkretų atvejį efektyviausiai atliepančias papildomas priemones.

2.2. Žvalgybos informacijos viešinimo, kaip atgrasymo priemonės sąveika su žvalgybos politizavimo iššūkiais

Kaip buvo nurodyta nagrinėjant teorines žvalgybos politizavimo koncepcines prielaidas, požiūris į žvalgybos politizavimą, įskaitant ir žvalgybos informacijos viešinimą, nėra vienareikšmiškas. Nors dažnai žvalgybos informacijos viešinimas yra suvokiamas kaip žalingas ir netoleruotinas reiškinys, tačiau šiandieninio globalaus pasaulio procesai, ypatingai susiję su informacinių technologijų dominavimu, krizinių situacijų metu gali suponuoti būtinybę valstybėms atskleisti savo itin saugomas žvalgybos paslaptis. Panašaus požiūrio taikymą galima išvelgti ir nagrinėjamais žvalgybos informacijos viešinimo atvejais, stengiantis atgrasyti Rusiją nuo karinės invazijos į Ukrainą.

Kaip jau buvo minėta anksčiau, nors JAV žvalgybos informacijos viešinimo kampaniją pradėjo dar 2021 metų gruodžio pradžioje, manytina, kad tokiam sprendimui įtakos galėjo turėti jau daugiau nei mėnesį viešojoje erdvėje pasirodanti informacija apie Rusijos karinių pajėgų telkimą prie Ukrainos teritorijos, kuri buvo pagrindžiama privačių nevalstybinių subjektų pateiktomis palydovinių sistemų nuotraukomis arba įvairaus pobūdžio Atvirų šaltinių žvalgybos (*OSINT*) duomenimis⁷⁶. Kaip jau buvo minėta teorinėje dalyje, toks privačios žvalgybinės veiklos informacinėje erdvėje suaktyvėjimas galėjo paskatinti JAV ir JK imtis iniciatyvos pačioms viešinti žvalgybos informaciją, stengiantis formuoti situacijos naratyvą, išvengti įvairaus pobūdžio nepalankių spekuliacijų bei nepatirti reputacinės žalos⁷⁷. Tai, kad JAV turėjo keisti savo žvalgybos informacijos panaudojimo supratimą, be kita ko, reaguojant į viešojoje erdvėje fiksuotą privačių subjektų platinamą informacijos srautą, taip siekiant išvengti

---

⁷⁶ Betsy Woodruff Swan, Paul McLeary, „Satellite images show new Russian military buildup near Ukraine“, POLITICO, 2021 m. lapkričio 1 d., <https://www.politico.com/news/2021/11/01/satellite-russia-ukraine-military-518337>.

nepatvirtintų spekuliacijų bei kontroliuoti informacinį lauką, iš dalies patvirtina ir tuometinės Nacionalinio saugumo tarybos (NSC) atstovės spaudai Emily Horne pareiškimai. Juose Horne išsakė pastebėjimus apie pastaraisiais metais itin stipriai pakitusias viešosios informacinės erdvės tendencijas, pasižyminčias įvairiomis privačios žvalgybos iniciatyvomis bei išaugusiu pilietinės žurnalistikos turinio srautu, nurodant, kad įvairūs duomenys kartu gali ateiti iš įvairių pusių, įskaitant ir Rusijos⁷⁸. Tame pačiame pasisakyme Horne taip pat pažymėjo, kad tuomet egzistavęs suvokimas apie žvalgybos informacijos išslaptinimą sukliudė JAV užkirsti kelią tam, ką žvalgybos bendruomenė prognozavo jau 2014 metų Rusijos agresijos prieš Ukrainą atveju, todėl šįkart buvo priimtas sprendimas neleisti tam pasikartoti ir išbandyti ką nors naujo ir drąsaus⁷⁹.

Galima teigti, kad nagrinėjama žvalgybos informacijos viešinimo strategija iliustruoja besikeičiančias nusistovėjusio tradicinio žvalgybos politizavimo suvokimo tendencijas. Kitaip tariant, žvalgybos priartėjimas prie politikos sferos bei jos tiesioginis panaudojimas, siekiant įgyvendinti konkrečius valstybės politikos tikslus išskirtinėse krizinėse situacijose nebėra laikomas didžiaja žvalgybos pasaulio nuodėme ar tabu. Tokią poziciją patvirtina ir aukščiausių JAV žvalgybos pareigūnų pasisakymai, pavyzdžiui, Nacionalinio saugumo agentūros (NSA) direktorius Paul M. Nakasone, tiesiogiai dalyvavęs priimant nagrinėjamą strategiją, pažymėjo, kad anksčiau nebūtų rimtai svarstęs galimybės viešinti jautrią žvalgybos informaciją, tačiau dabar yra įsitikinęs, kad tais atvejais, kai toks viešinimas gali pasitarnauti nacionaliniam saugumui, nėra priežasčių to nedaryti⁸⁰. Tokį besikeičiantį požiūrį į žvalgybos informacijos viešinimą galima išvelgti ir JK užsienio reikalų sekretorės Truss anksčiau minėtame raginime kitoms Vakarų valstybėms naudoti žvalgybą strategiškai, siekiant paneigti Kremliaus naratyvą. Galiausiai, nagrinėjamą žvalgybos informacijos viešinimo strategiją apibūdinęs kaip naują žvalgybos paradigmą, buvęs Vyresnysis CŽA pareigūnas Rolf Mowatt-Larssen pažymėjo, kad tokia strategija pademonstravo, jog žvalgyba ir toliau turėtų būti aktyviai pajungiamą, siekiant maksimizuoti jos poveikį⁸¹.

Atsižvelgiant į tokius JAV ir JK valdžios pareigūnų bei ekspertų pasisakymus, juose galima išvelgti ne tik priimtą suvokimą, kad, kaip minėjo Aldrichas su Moranu, nereikėtų tikėtis atsukti laikrodžio atgal, viliantis išlaikyti tokį patį žvalgybos informacijos slaptumo lygį kaip praeityje, tačiau ir bandymą savo

---

⁷⁸ Erin Banco, Garrett M. Graff, Lara Seligman, Nahal Toosi, Alexander Ward, „Something Was Badly Wrong: When Washington Realized Russia Was Actually Invading Ukraine“, POLITICO, 2023 m. vasario 24 d., <https://www.politico.com/news/magazine/2023/02/24/russia-ukraine-war-oral-history-00083757>.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Felicia Schwartz, Demetri Sevastopulo, „A Real Stroke of Genius“: US Leads Efforts to Publicise Ukraine Intelligence“, Financial Times, 2022 m. balandžio 6 d., <https://www.ft.com/content/9b3bc8c0-d511-4eec-9cbd-5a4f432f6909>.

naudai išnaudoti pasikeitusios situacijos diktuojamas aplinkybes, iš anksto atskleidžiant dalį savo įprastai neskelbiamos žvalgybos informacijos.

Dar daugiau, kalbant apie su žvalgybos politizavimu dažniausiai siejamus pavojus, galima pastebėti, kad nagrinėjamos strategijos atvejis rodo, kad žvalgybos informacijos viešinimas ne visada turi būti asocijuojamas su neišvengiama žala žvalgybos veiklai. Žinoma, stengiantis išvengti tokių neigiamų pasekmių kaip vertingų šaltinių praradimas ar veiklos metodų atskleidimas, žvalgybos informacijos viešinimo strategijos turėtų būti rengiamos įvedant kuo daugiau saugiklių bei įvertinant skaičiavimus, susijusius su anksčiau minėta *atskleidimo dilema (Disclosure dilemma)*.

Nors kai kurie žvalgybos informacijos viešinimo atvejai rodo gana didelį atskleidžiamos informacijos detalumą ir tikslumą, tačiau viešojoje erdvėje pateikti JAV valdžios pareigūnų pasisakymai leidžia daryti prielaidą, kad strategijos rengimo etape, kiekvienu atveju buvo įvertinti su tokio pobūdžio informacijos išviešinimu susiję galimi rizikos veiksniai. Pavyzdžiui, kaip nurodė JAV Nacionalinės žvalgybos direktorė Avril Haines, gavus Bideno nurodymą pradėti žvalgybos informacijos viešinimo strategijos vykdymą, visų pirma, reikėjo atrasti būdą, kaip tai atlikti, apsaugant savo šaltinius ir žvalgybinės veiklos metodus⁸². Be kita ko, JAV nacionalinio saugumo patarėjo Sullivano teigimu, norima žvalgybos informacija buvo atskleidžiama viešai tik suderinus su žvalgybos bendruomene bei gavus jos patvirtinimą, kokia informacija gali būti išslaptinta, o kokia ne⁸³. Galiausiai, neįvardyto JAV valdžios pareigūno teigimu, konkrečios žvalgybos informacijos viešinimas būdavo tvirtinamas tik tuo atveju, kai atitikdavo informacijos kokybės (patikimumo) bei šaltinių ir veiklos metodų apsaugos užtikrinimo kriterijus⁸⁴.

Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad nagrinėjamos strategijos atvejis pademonstravo kur kas lankstesnio požiūrio į žvalgybos politizavimo kategoriją potencialą, kai atsakingai vertinamas žvalgybos įvedimo į politinę sritį procesas, paremtas glaudžiu sprendimų priėmėjų ir žvalgybos bendruomenės bendradarbiavimu bei atliepantis egzistuojantį politinį kontekstą, ypatingais atvejais, esant būtinybei, leidžia dar efektyviau išnaudoti šį valstybės galios resursą.

---

⁸² Erin Banco, Garrett M. Graff, Lara Seligman, Nahal Toosi, Alexander Ward, „Something Was Badly Wrong: When Washington Realized Russia Was Actually Invading Ukraine“, POLITICO, 2023 m. vasario 24 d., <https://www.politico.com/news/magazine/2023/02/24/russia-ukraine-war-oral-history-00083757>

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Ken Dilanian, Courtney Kube, Carol E. Lee, Dan De Luce, „In a break with the past, U.S. is using intel to fight an info war with Russia, even when the intel isn't rock solid“, NBC NEWS, 2022 m. balandžio 6 d., <https://www.nbcnews.com/politics/national-security/us-using-declassified-intel-fight-info-war-russia-even-intel-isnt-rock-rca23014>.

3. ŽVALGYBOS INFORMACIJOS VIEŠINIMO, KAIP RUSIJOS ATGRASYMO PRIEMONĖS NESĖKMĖS PRIEŽASTYS

Išsiaiškinus, kad JAV ir JK taikyta žvalgybos informacijos viešinimo strategija buvo siekiama atgrasyti Rusiją nuo karinės invazijos į Ukrainą, toliau analizuojant žvalgybos informacijos viešinimo atvejus, su jais susijusius oficialių valdžios pareigūnų pasisakymus bei taikant atgrasymo teorijų ir žvalgybos politizavimo koncepcijos prielaidas, bus bandoma išsiaiškinti, kodėl vis tik tokia pasirinkta atgrasymo priemonė nesuveikė pilna apimtimi.

Nagrinėjant priežastis, kodėl žvalgybos informacijos viešinimo priemonės taikymas galiausiai taip ir neatgrasė Rusijos nuo karinės invazijos į Ukrainą, galima prisiminti ir anksčiau pateiktą teorinę prielaidą, kad *išplėstinio neatidėliotino* atgrasymo strategija turėtų būti laikoma sunkiausiai įgyvendinama atgrasymo forma. Kalbant apie prieš tai darbe aptartą *atgrasymo pagal nubaudimą* sustiprinimo funkciją, kurią galėjo atlikti *atgrasymas pagal paneigimą* viešinant žvalgybos informaciją, šioje vietoje, be kita ko, svarbu pažymėti, kad jau 2021 metų gruodžio pradžioje, po įvykusio nuotolinio pokalbio su Putinu, Bidenas aiškiai nurodė, kad JAV nesiųs savo karinių pajėgų Rusijos agresijos prieš Ukrainą atveju⁸⁵. Atsižvelgiant į toliau darbe vertinamą Putino desperaciją Ukrainos klausimu bei įsitikinimą lengva ir efektyvia karine pergale Ukrainoje, toks nedviprasmiškas, nors ir strateginiu požiūriu objektyviai suprantamas ir tikėtas Bideno pareiškimas bene iš karto eliminavo iš esmės vienintelį, realiai strategiškai susidariusią situaciją pakeisti galintį JAV atgrasymo svertą prieš Rusiją – ginkluotą atsaką invazijos į Ukrainą atveju.

Kaip jau buvo nurodyta anksčiau, svarbų vaidmenį atgrasymo sėkmingumo užtikrinime vaidina atgrasančiosios valstybės siunčiamos žinutės aiškumas: tokia valstybė privalo kiek įmanoma detaliau ir aiškiau įvardyti, ką ji stengiasi atgrasyti ir kokie konkrečiai bus jos veiksmai, jeigu toks reikalavimas bus nepaisomas – kuo abstraktesnis ir bendresnio pobūdžio reikalavimas yra pateikiamas potencialiam agresoriui, tuo atgrasymo sėkmingumo tikimybė sumažėja.

Atsižvelgiant į tai, nors JAV su JK, be kita ko, ne kartą perspėjo Kremlį apie beprecedentes ekonomines sankcijas, kurios būtų pritaikytos karinės agresijos atveju, jau sausio viduryje buvo pranešta, kad JAV ir ES nepavyko sutarti dėl potencialaus Rusijos atjungimo nuo *SWIFT* sistemos ir šios minties bent jau kuriam laikui buvo atsisakyta⁸⁶. Galima teigti, kad tokia situacija iš esmės turėjo porą pasekmių.

⁸⁵ Kevin Liptak, „Biden says US troops in Ukraine are off the table but promises withering sanctions if Russia invades“, CNN, 2021 m. gruodžio 8 d., <https://edition.cnn.com/2021/12/08/politics/biden-putin-us-troops/index.html>.

⁸⁶ John Follain, Alberto Nardelli, „U.S., EU Drop Idea of Removing Russia From Swift: Report“, Bloomberg, 2022 m. sausio 17 d., <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-01-17/u-s-eu-drop-idea-of-removing-russia-from-swift-paper-reports?leadSource=verify%20wall>.

Visų pirma, nuolatinis abstraktus beprecedenčių sankcijų taikymo akcentavimas, konkrečiai neįvardinant, kokio dydžio ir į ką bus nukreiptos šios sankcijos, galėjo sumažinti atgrasymo efektyvumą. Be to, galima teigti, kad nurodytas sąjungininkų vienybės stokojimas dar pasiruošimo etape sutarti dėl potencialaus konkrečių didelio masto daugiašalių ekonominių sankcijų taikymo, galėjo stiprinti Putino suvokimą, kad JAV ir JK bandymai žvalgybos informacijos viešinimo atvejais įtikinti sąjungininkus dėl būtinybės užtikrinti itin skaudų ekonominį atsaką Rusijai, neveikia, kaip žadėta. Be kita ko, galima teigti, kad 2021 metais pasaulyje itin išaugusios naftos kainos bei rusiškų dujų poreikis Europoje, ženkliai pagausinęs Rusijos biudžetą, taip pat itin didelė Europos energetinė priklausomybė nuo Rusijos išteklių, Putinui galėjo suteikti papildomos erdvės, kuri galimai būtų sumažinusi net ir konsoliduoto Vakarų pasaulio požiūrio į didelio masto ekonominių sankcijų taikymą Rusijai atgrasomąjį poveikį.

Nors JAV ir JK, kartu su kai kuriais kitais sąjungininkais, pradėjo tiekti ginkluotę ir kito pobūdžio karinę pagalbą dar iki Rusijos invazijos į Ukrainą pradžios, taip kartu stengiantis papildyti *atgrasymo per paneigimą* funkciją, tačiau tokia etape pradėtas ir pakankamai ribotos paskirties pagal savo pobūdį ginkluotės tiekimas, be kita ko, manytina, galėjo turėti pakankamai ribotą poveikį formuojant Putino suvokimą apie JAV ir JK pasiryžimą suteikti atitinkamo pobūdžio karinę pagalbą, reikšmingai užtikrinančią efektyvią Ukrainos gynybą. Dar daugiau, tai galėjo susilpninti ir bandytą formuoti suvokimą apie JAV bei JK pasiryžimą plačia apimtimi tiesiogiai su Ukraina dalintis savo vertingiausiais žvalgybiniais pajėgumais.

Toliau darbe yra bandoma patikrinti anksčiau išsikeltas hipotezes, susijusias su svarbiausiomis priežastimis, kurios galėjo nulemti pilna apimtimi nepavykusį JAV ir JK bandymą viešinama žvalgybos informacija atgrasyti Rusiją nuo plataus masto karinės invazijos į Ukrainą.

3.1. Hipotezės Nr. 1 patikrinimas

Kaip jau buvo minėta nagrinėjant atgrasymo teorijų prielaidas, atgrasymo efektyvumas ir jo taikymo sėkmingumas visais atvejais turi būti vertinamas per atitinkamą skeptiškumo filtrą, atsižvelgiant į visada egzistuojantį žmogiškumo faktorių, kadangi, galiausiai – atgrasomos valstybės lyderis visada turi sutikti būti atgrasomas, o kai kuriais atvejais lyderiai savo situaciją gali traktuoti kaip aklavietę, kuri neturi kitos išeities, todėl vienintelis galimas pasirinkimas yra atlikti iš pirmo žvilgsnio neracionalius veiksmus, nuo kurių juos yra bandoma atgrasyti. Manytina, kad šią teorinę prielaidą galima taikyti, bandant įvertinti JAV ir JK vykdytos žvalgybos informacijos viešinimo strategijos potencialą atgrasyti Putiną nuo sprendimo pradėti karinę invaziją į Ukrainą.

Reikia pažymėti, kad žvalgybos informacijos viešinimo kampanijos metu įvairūs pareigūnai ne karto yra užsiminę, kad JAV ir JK žvalgybos turi ribotą tiesioginę prieigą prie itin siauro artimiausios Putino aplinkos žmonių rato, kitaip tariant, vos prie kelių žmonių, kurie iš tiesų žino tikruosius Putino ketinimus, tačiau yra izoliavęsi nuo kitų Rusijos valdžios pareigūnų, todėl tai neleidžia turėti tikslaus suvokimo, kokie konkrečiai yra Kremliaus ketinimai⁸⁷. Kaip matyti iš pateiktų žvalgybos informacijos viešinimo atvejų, apie tai, kad jis yra įsitikinęs Putino apsisprendimu vykdyti karinę invaziją į Ukrainą, Bidenas pirmą kartą viešai pranešė likus mažiau nei savaitei iki tokios invazijos pradžios⁸⁸. Pakankamai iškalbingas yra ir anksčiau minėtas faktas apie tai, kad JAV turima žvalgybos informacija rodė, jog kai kurių Rusijos pareigūnų, įskaitant ir kariuomenę bei žvalgybą, manymu, plataus masto invazija į Ukrainą gali būti sudėtingesnė ir nuostolingesnė, nei tai įsivaizduoja Putinas ir kai kurie kiti įtakingi Kremliaus pareigūnai. Tokia informacija jau tada galėjo siųsti signalus, kad Putinas itin stipriai (nepagrįstai) pasitiki Rusijos karinių pajėgų ir specialiųjų tarnybų galimybėmis lengvai įvykdyti karinę invaziją į Ukrainą bei nesunkiai įgyvendinti su ja susijusius tikslus, taip kartu atmetant reikšmingesnio Ukrainos ginkluotųjų pajėgų ir visuomenės pasipriešinimo galimybę.

Tai, kad Ukraina vaidina kertinį vaidmenį imperialistinėje Putino Rusijos užsienio politikos strategijoje yra gerai žinomas faktas. Nepriklausomos, Vakarų pasaulio liberaliosios demokratijos principais besivadovaujančios bei euroatlantinės erdvės link judančios Ukrainos vizija, Putino požiūriu, yra nesuderinama su gyvybiniais Rusijos saugumo interesais. Apie tai, kad Putinas desperatiškai buvo nusiteikęs bet kokia kaina išspręsti nuo pat 2014 metų susidariusią Ukrainos grąžinimo į Rusijos įtakos sferą problemą, galėjo signalizuoti dar 2021 metų vasarą jo publikuota esė „*Apie istorinę rusų ir ukrainiečių vienybę*“⁸⁹, kurioje buvo užfiksuoti paties Putino pasvarstymai apie Ukrainą, kaip žlugusią, Vakarų pasaulio ir netikros valdžios valdomą valstybę, neva sukurtą istorinių rusų žemių sąskaita. Be kita ko, vertinant priešastis, dėl kurių taikant nagrinėjamą strategiją nepavyko atgrasyti Putino nuo invazijos į Ukrainą, reikėtų pastebėti, kad prieš tai minėtas Putino pasitikėjimas Rusijos invazijos sėkme buvo sustiprintas dar tą pačią 2021 metų vasarą, iš Rusijos FSB gavus atliktų Ukrainos visuomenės apklausų rezultatus, kurie neva atskleidė, kad Ukrainos visuomenė yra stipriai apatiška politiškai,

---

⁸⁷ Natasha Bertrand, Jim Sciutto and Katie Bo Lillis, „US intel indicates Russian officers have had doubts about full scale Ukraine invasion“, CNN, 2022 m. vasario 7 d., <https://edition.cnn.com/2022/02/07/politics/us-intel-russia-doubts-invasion-ukraine/index.html>; Natasha Bertrand, Jim Sciutto, Katie Bo Lillis, „US struggles with intelligence blind spot as Russia builds up forces near Ukraine“, CNN, 2021 m. lapkričio 15 d., <https://edition.cnn.com/2021/11/15/politics/us-intelligence-russia-ukraine/index.html>.

⁸⁸ Kathryn Watson, David Martin, „Biden says U.S. has reason to believe Russia has decided to invade Ukraine“, CBS NEWS, 2022 m. vasario 18 d., <https://www.cbsnews.com/live-updates/biden-ukraine-russia-invasion-intelligence/>.

⁸⁹ Vladimir Putin, „On the Historical Unity of Russians and Ukrainians“, kremlin.ru, 2021 m. liepos 12 d., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181>.

nepasitikinti savo lyderiais, visų pirma besirūpinanti ekonomine situacija valstybėje bei mananti, kad eskalacija į karinį konfliktą tarp Rusijos ir Ukrainos yra sunkiai tikėtina⁹⁰. Dar daugiau, kaip vėliau pažymėjo šaltiniai JAV žvalgybos bendruomenėje bei Rusijos žvalgybos ekspertai, FSB, kuri iš esmės buvo pagrindinė žvalgybos tarnyba, prisidedanti planuojant karinės invazijos į Ukrainą įgyvendinimo planus, pasižymi ne tik išsiskyrusios korupcijos biurokratine kultūra, tačiau dažnai ir netiksliais žvalgybiniais vertinimais, ypač, dažnai nesugebant tinkamai įvertinti Ukrainos pilietinės visuomenės ypatybių⁹¹. Vis tik, kaip reziūmavo vienas iš JAV pareigūnų, Ukrainos invazija buvo išskirtinai Putino režisuota operacija⁹². Galiausiai, apie tai, kad iš pažiūros, Putino sprendimas pradėti karinę invaziją į Ukrainą turėjo atrodyti kaip itin neracionalus ir nelogiškas sprendimas yra pasisakęs ir JAV Nacionalinio saugumo patarėjo pavaduotojas Jon Finner⁹³. Vis tik, šioje situacijoje Putino pasirinkimas atliepia ir išsakyta teorines atgrasymo prielaidas, suponuojančias, kad sprendimų priėmėjų racionalumo suvokimas yra itin reliatyvus reiškinys, kadangi racionalumo vertinimas dažnai priklauso nuo paties stebėtojo ar vertintojo individualaus racionalumo suvokimo ir nebūtinai sutampa su atitinkamo valstybės lyderio racionalumo suvokimu⁹⁴.

Vertinant jau pačių JAV ir JK vykdytos žvalgybos informacijos viešinimo strategijos turinį, galima pastebėti ir tokių viešinimo atvejų, kurie savo siunčiama žinute ne tik, kad galėjo neprisidėti prie Putino atgrasymo, tačiau dar labiau sustiprinti jo pasitikėjimą būsimos karinės invazijos sėkme. Pavyzdžiui, 2022 metų vasario 5 dieną buvo atskleista, kad žvalgybos vertinimai rodo, jog plataus masto Rusijos karinės invazijos atveju, Ukrainos sostinė Kyjivas galėtų prarasti kontrolę ir būti užimtas per pirmas 48 valandas⁹⁵. Nors galima preziumuoti, kad tokio pobūdžio žvalgybos detalių atskleidimas, kaip jau buvo minėta anksčiau, galėjo būti skirtas Vakarų valstybių visuomenėms paveikti, siekiant iliustruoti būsimą Rusijos planuojamos agresijos mastą bei pabrėžiant tragiškas karinių veiksmų (tokio dydžio mieste kaip Kyjivas) pasekmes humanitarinei situacijai, tačiau manytina, kad tokie JAV žvalgybos vertinimai galėjo teikti ir iš dalies patvirtinantį signalą Putinui, apie jo įsitikinimą Ukrainos nesugebėjimu reikšmingiau ir

---

⁹⁰ Mykhaylo Zbrodskyi, Jack Watling, Oleksandr V Danylyuk, Nick Reynolds, „Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia’s Invasion of Ukraine: February–July 2022“, Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, (2022): 7.

⁹¹ Paul Sonne, Ellen Nakashima, Shane Harris, John Hudson, „Hubris and isolation led Vladimir Putin to misjudge Ukraine“, The Washington Post, 2022 m. balandžio 12 d., <https://www.washingtonpost.com/national-security/2022/04/11/putin-misjudged-ukraine-hubris-isolation/>.

⁹² Ibid.

⁹³ Erin Banco, Garrett M. Graff, Lara Seligman, Nahal Toosi, Alexander Ward, „Something Was Badly Wrong: When Washington Realized Russia Was Actually Invading Ukraine“, POLITICO, 2023 m. vasario 24 d., <https://www.politico.com/news/magazine/2023/02/24/russia-ukraine-war-oral-history-00083757>.

⁹⁴ Keith Payne, C. Dale Walton, „Deterrence in post-Cold War World“, kn. „Strategy in the Contemporary World“, sud. Baylis J., Wirtz J., Cohen E., Gray C., (Oxford: Oxford University Press, 2002), 161 – 181.

⁹⁵ Barbara Starr, „Russia has 70% of the military capabilities in place for full-scale invasion“, CNN, 2022 m. vasario 5 d., <https://edition.cnn.com/2022/02/05/politics/russia-military-ukraine/index.html>.

ilgiau pasipriešinti. Tai, kad vertinant Ukrainos pajėgumus ir galimybes priešintis Rusijos invazijai buvo padaryta klaidų, vėliau patvirtino ir JAV žvalgybos bendruomenė⁹⁶.

Atsižvelgiant į pateiktas išvalgas, galima teigti, kad Rusijos pasirengimo karinei invazijai į Ukrainą etape JAV ir JK taikytos žvalgybos informacijos viešinimo strategijos, kaip atgrasymo priemonės *pagal paneigimą* atvejis parodė, kad tokio pobūdžio atgrasymas gali būti sunkiai realizuojamas, kai šia priemone yra bandoma atgrasyti tokį ryžtingai nusiteikusį, savo situaciją kaip aklavietę suvokiantį lyderį, kaip Putinas, ypač tuo atveju, kai šis atgrasymas nėra papildomas įtikinančiu grasinimu į nepageidaujamus veiksmus atsakyti jėga arba itin skaudžias pasekmes sukeliančiomis didelio masto ekonominėmis sankcijomis.

3.2. Hipotezės Nr. 2 patikrinimas

Kaip jau buvo teigta, manytina, kad nagrinėjamos strategijos atvejis galėtų tapti neblogu pavyzdžiu, padedančiu praplėsti tradicinio žvalgybos politizavimo suvokimo ribas bei pademonstruojančiu, kad ne visada žvalgybos informacijos viešinimas yra žalingas reiškinys *per se*. Kaip bebūtų, tačiau taip pat reiktų pastebėti, kad praityje padarytų viešo žvalgybos informacijos naudojimo klaidų atgarsiai, be kita ko, tapo viena iš priežasčių, kodėl nagrinėjama atgrasymo strategija nebuvo įgyvendinta pilna apimtimi.

Nors JAV ir JK žvalgybos informacijos viešinimo strategija savo taikymo mechanizmu ir tikslais iš esmės visiškai skiriasi nuo 2003 metais neigiamai pagarsėjusio tų pačių dviejų valstybių vykdyto žvalgybos informacijos atskleidimo, kuriuo buvo bandoma įrodyti Saddamo Husseino režimo disponavimą masinio naikinimo ginklais (WMD), taip legitimizuojant karinę invaziją į Iraką, tačiau šių valstybių žvalgybos bendruomenėms padaryta itin žymi reputacinė žala turėjo įtakos nagrinėjamos strategijos taikymo efektyvumui.

Kaip jau buvo minėta, kai kurių tradicinio požiūrio į žvalgybos politizavimą atstovų teigimu, viešoji žvalgyba laikytina iš esmės neigiamu reiškiniu, kadangi yra fragmentuota, formuojanti konkrečią politiką, klaidingai sudaranti absoliučios tiesos įspūdį, trukdanti surasti politinį konsensumą bei neigiamai atsiliepianti žvalgybos bendruomenės reputacijai ir patikimumui⁹⁷. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad nagrinėjamos žvalgybos informacijos viešinimo strategijos efektyvaus įgyvendinimo problematika buvo

---

⁹⁶ PBS, „U.S. intelligence agencies review what they got wrong on Russia’s invasion of Ukraine“, pbs.org, 2022 m. birželio 4 d., <https://www.pbs.org/newshour/nation/u-s-intelligence-agencies-review-what-they-got-wrong-on-russias-invasion-of-ukraine>.

⁹⁷ Glenn Hastedt, „Public intelligence: Leaks as policy instruments—the case of the Iraq war“, *Intelligence and National Security*, 20:3, (2005): 419-439.

susijusi ne tik su sunkumais bandant atgrasyti ryžtingai ir desperatiškai nusiteikusi Putiną, tačiau ir bandant įtikinti tiek sąjungininkus, tiek visą plačiąją visuomenę, jog šįkart JAV ir JK nemanipuliuoja sufabrikuotais duomenimis, stengdamosis įgyvendinti savo geopolitinius interesus.

Vertinant žvalgybos informacijos viešinimo atvejų turinį, pastebėtina, kad iš esmės didžiaja dalimi atvejų buvo pateikiamos pakankamai abstraktaus pobūdžio, susistemintos išslaptintos žvalgybos informacijos ištraukos, jų nepagrindžiant pirminiais žvalgybos duomenimis ar kokiais kitais konkrečiais įrodymais. Nors toks žvalgybos informacijos viešinimo būdas yra objektyviai suprantamas ir pagrįstas prieš tai minėta būtinybe apsaugoti itin jautrius ir vertingus žvalgybos šaltinius bei veiklos metodus, tačiau kartu viešojoje erdvėje tai sukėlė ir įvairių įtarimų dėl tikrojo tokios informacijos pagrįstumo lygio ar net manipuliavimo žvalgybine veikla. Pavyzdžiui, JAV Valstybės departamento spaudos tarnybos vadovui Ned Price atskleidus JAV turimą žvalgybos informaciją apie Rusijos dezinformacinę operaciją, kurios pagrindu taptų surežisuotas vaizdo įrašas, kuriame būtų matyti neva Ukrainos ginkluotųjų pajėgų atakos metu Rytų Ukrainoje ar netgi Rusijos teritorijoje žuvę arba nukentėję rusakalbiai asmenys, vienas iš Baltųjų rūmų spaudos konferencijoje dalyvavusių žurnalistų, prašydamas pateikti įrodymus, tai įvardijo kaip niekuo nepagrįstus kaltinimus⁹⁸. Kartu buvo priminta, jog žvalgybos informacija apie masinio naikavimo ginklus Irake arba Afganistano valdžios gebėjimą išlaikyti Kabulo kontrolę 2021 metų vasarą taip pat buvo įvardijama kaip patikima⁹⁹. Nors ir objektyviai suprantamas, tačiau toks nesugebėjimas pateikti konkrečių duomenų, akivaizdžiai įrodančių pateiktos susistemintos ir pakankamai fragmentuotos žvalgybos informacijos pagrįstumą, taip pat galėjo bent jau iš dalies prisidėti prie šios atgrasymo strategijos nesėkmės priežasčių. Kaip jau buvo minėta anksčiau, atgrasymo teorijos, be kita ko, remiasi bendra prielaida, kad atgrasymas turėtų būti paremtas kuo didesniu siunčiamos žinutės aiškumu, vengiant itin abstrakčių, bendro pobūdžio pareiškimų ar reikalavimų. Manytina, kad iš dalies tai galėtų būti pritaikoma ir analizuojamu atveju, kadangi kuo labiau abstrakti ir pirminiais žvalgybos duomenimis neparemta žvalgybos informacija buvo viešai atskleidžiama, tuo labiau tai galėjo siųsti signalą Kremlui apie tai, kad konkrečiais įrodymais neparemta žvalgybos informacija bus laikoma nepatikima, todėl nepajėgs aiškiai įtikinti sąjungininkų dėl neišvengiamos Rusijos agresijos prieš Ukrainą.

Vis tik, dar svarbesnis momentas, susijęs su abejonėmis dėl JAV ir JK atskleidžiamos žvalgybos informacijos patikimumo, atsiskleidžia vertinant jau prieš tai minėtą nesugebėjimą pasiųsti Putinui užtektinai įtikinimą signalą apie JAV ir JK pajėgumus turima žvalgybos informacija įtikinti savo

---

⁹⁸ U.S. Department of State, „Department Press Briefing – February 3, 2022“, state.gov, 2022 m. vasario 3, <https://www.state.gov/briefings/department-press-briefing-february-3-2022/>.

⁹⁹ Ibid.

sąjungininkus tvirtai apsispręsti, Rusijos agresijos atveju, taikyti didelio masto ekonomines sankcijas. Pavyzdžiui, po tai, kai prasidėjus Rusijos agresijai prieš Ukrainą buvo atleistas Prancūzijos karinės žvalgybos vadovas, apkaltintas nesugebėjimu išvelgti šios grėsmės, komentuodamas šį įvykį, Prancūzijos kariuomenės vadas Thierry Burkhard atskleidė, kad prancūzai nepatikėjo JAV ir JK žvalgybos vertinimu ir buvo įsitikinę, kad Putinas, vietoje plataus masto karinės invazijos, imsis kitų priemonių nuversti esamą Ukrainos valdžią¹⁰⁰. Egzistavusias sąjungininkų abejones dėl pateikiamos žvalgybos informacijos patikimumo yra nurodžiusi ir JK užsienio reikalų sekretorė Truss, pažymėdama, kad nepaisant turėtos itin rimtos ir patikimos žvalgybos informacijos, dėl kažkokios priežasties, tai nesudarė pagrindo visiems sąjungininkams matyti tą patį vaizdą¹⁰¹.

Vis tik, manytina, kad tokių priežasčių, dėl kurių buvo nesugebėta tvirtai įtikinti strateginių sąjungininkų Europoje savo turimos žvalgybos informacijos patikimumu, galima ieškoti pastarųjų dešimtmečių istorinėje retrospektyvoje. Ganėtinai panaši situacija susiklostė dar 2003 metais, kai Prancūzija ir Vokietija nebuvo užtikrintos JAV ir JK viešai skelbiama žvalgybos informacija apie Masinio naikinimo ginklų egzistavimą Irake bei atsisakė prisidėti prie šių valstybių vykdytos karinės invazijos¹⁰². Dar daugiau, galima teigti, kad neigiamą įtaką Prancūzijos ir Vokietijos požiūriui į JAV žvalgybos bendruomenės veiklą padarė ir nuo 2013 metų viešojoje erdvėje eskaluojamos spekuliacijos dėl galimai JAV žvalgybos tarnybų (daugiausia – NSA) vykdyto aukščiausių Vokietijos ir Prancūzijos valdžios pareigūnų (įskaitant ir Angelą Merkel) šnipinėjimo¹⁰³. Galiausiai, kaip yra pažymėjęs saugumo ekspertas François Heisbourg, Prancūzijos požiūriu, JAV žvalgyba nėra laikoma savaime patikimu šaltiniu, kadangi turi polinkį pasiduoti įvairioms politinėms manipuliacijoms¹⁰⁴.

Tarptautinėje bendruomenėje egzistavusias abejones dėl JAV žvalgybos informacijos viešinimo strategijos patikimumo geriausiai iliustravo JAV valstybės sekretoriaus Blinkeno pasisakymas, kreipiantis į Jungtinių Tautų Saugumo Tarybą dėl Rusijos keliamos grėsmės taikai ir saugumui. Pažymėdamas, kad nepaisant to, jog praicityje ir yra buvę atvejų, kai žvalgybos informacija

---

¹⁰⁰ BBC, „French intelligence chief VIDAUD fired over Russian war failings“, [bbc.com](https://www.bbc.com/news/world-europe-60938538), 2022 m. kovo 31 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-60938538>.

¹⁰¹ Erin Banco, Garrett M. Graff, Lara Seligman, Nahal Toosi, Alexander Ward, „Something Was Badly Wrong: When Washington Realized Russia Was Actually Invading Ukraine“, POLITICO, 2023 m. vasario 24 d., <https://www.politico.com/news/magazine/2023/02/24/russia-ukraine-war-oral-history-00083757>.

¹⁰² Allison Graves, Jon Greenberg, „Wolfowitz wrongly says Germany, France thought Iraq had WMD“, [politifact.com](https://www.politifact.com/factchecks/2016/sep/13/paul-wolfowitz/wolfowitz-wrongly-says-germany-france-thought-iraq/), 2016 m. rugsėjo 13 d., <https://www.politifact.com/factchecks/2016/sep/13/paul-wolfowitz/wolfowitz-wrongly-says-germany-france-thought-iraq/>.

¹⁰³ Angela Dewan, Amy Cassidy, Barbara Wojazer, „France and Germany ‘seeking full clarity’ from US and Denmark on spying report“, CNN, 2021 m. birželio 1 d., <https://edition.cnn.com/2021/05/31/europe/denmark-us-nsa-merkel-spying-intl/index.html>.

¹⁰⁴ Shane Harris, Karen DeYoung, Isabelle Khurshudyan, Ashley Parker, Liz Sly, „Road to war: U.S. struggled to convince allies, and Zelensky, of risk of invasion“, The Washington Post, 2022 m. rugpjūčio 16 d., <https://www.washingtonpost.com/national-security/interactive/2022/ukraine-road-to-war/>.

nepasitvirtino, dėl ko ir dabar yra kvestionuojančių pateikiamos informacijos patikimumą, Blinkenas kartu atkreipė dėmesį, kad šiuo atveju JAV nesiekia pradėti karo, o bando jo išvengti¹⁰⁵. Kiek simboliška, kad prieš 19 metų, 2003-aisiais, prieš tą pačią auditoriją (Saugumo Taryboje) savo pranešimą dėl Irako keliamos grėsmės taikai ir saugumui pateikė ir tuometinis Valstybės sekretorius Colinas Powellas¹⁰⁶.

Svarbu pažymėti, kad tokias sąjungininkų abejones dėl JAV ir JK viešinamos žvalgybos informacijos patikimumo, be kita ko, stengėsi išnaudoti ir dar labiau pakurstyti ir pats Kremlius. Pavyzdžiui, ilgą laiką Kremliaus pareigūnai savo pasisakymuose JAV ir JK viešinamą žvalgybos informaciją įvardindavo kaip iškraipytą, melagingą bei keliančią nepagrįstą isteriją¹⁰⁷. Vis tik, svarbiausią tokios Kremliaus retorikos epizodą galima išvelgti Rusijos Užsienio reikalų ministerijos spaudos tarnybos vadovės Marijos Zakharovos pareiškime, kad JAV neva bet kokia kaina siekia karo, o dezinformacija, provokacijos ir gąsdinimai yra įprastinės priemonės, kuriomis JAV sprendžia savo problemas¹⁰⁸. Atkreiptinas dėmesys, kad tokį pareiškimą, be kita ko, lydėjo ir JAV perspėjimų dėl Rusijos rengiamų *false flag* operacijų palyginimas su anksčiau minėtu Powello kreipimusi į JT Saugumo Tarybą, kuriame, pasak Zakharovos, pretekstas inicijuoti invaziją į Iraką buvo grindžiamas klaidinga žvalgybos informacija¹⁰⁹.

Manytina, kad tokia situacija iš dalies patvirtina nuostatą, jog žvalgybos informacijos viešinimo atvejai, siekiant jais manipuliuoti arba informacijai tiesiog nepasitvirtinus, gali ilgam laikui paveikti žvalgybos bendruomenės reputaciją bei sąjungininkų pasitikėjimą teikiamos žvalgybos patikimumu ateityje¹¹⁰. Dar daugiau, tokios didelio masto žvalgybos nesėkmės, ilgoje perspektyvoje gali būti išnaudojamos ir priešiškų valstybių, stengiantis diskredituoti bet kokius, net ir visiškai pagrįstus, žvalgybos perspėjimus bei grėsmių vertinimus.

Galiausiai, abejones dėl JAV ir JK žvalgybos informacijos patikimumo tarptautinėje arenoje ir bendrai viešojoje erdvėje, be kita ko, galėjo sustiprinti ir pačios Ukrainos valdžios reakcija į viešinimą žvalgybos informaciją. Pavyzdžiui, iki Rusijos invazijos į Ukrainą pradžios likus kiek mažiau nei

---

¹⁰⁵ U.S. Department of State, „Secretary Antony J. Blinken on Russia’s Threat to Peace and Security at the UN Security Council“, state.gov, 2022 m. vasario 17 d., <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-on-russias-threat-to-peace-and-security-at-the-un-security-council/>.

¹⁰⁶ U.S. Department of State, „Remarks to the United Nations Security Council“, 2001-2009.state.gov, 2003 m. vasario 5 d., <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2003/17300.htm>.

¹⁰⁷ Jack Guy, Anna Chernova, Nathan Hodge, „Kremlin accuses US of stoking ‘hysteria’ over Ukraine, as UN Security Council meets“, CNN, 2022 m. sausio 31 d., <https://edition.cnn.com/2022/01/31/europe/ukraine-russia-latest-news-monday-intl/index.html>.

¹⁰⁸ Vladimir Isachenkov, „Russians scoff at Western fears of Ukraine invasion“, AP, 2022 m. vasario 15 d., <https://apnews.com/article/russia-ukraine-colin-powell-joe-biden-business-vladimir-putin-d9246bee4d6aee4fdd27aa9e1e738f0c>.

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Nahal Toosi, „Spy world wary as Biden team keeps leaking Russia intel“, POLITICO, 2022 m. vasario 8 d., <https://www.politico.com/news/2022/02/08/spy-world-biden-leaking-russia-intel-00006956>.

mėnesiui, Ukrainos prezidentas Volodymyras Zelenskis, savo pasisakyme žiniasklaidai, paprašė Vakarų valstybių nekelti panikos, nuosekliai skelbiant apie neišvengiamą Rusijos karinę invaziją¹¹¹. Nors tai buvo daroma, siekiant išlaikyti situacijos Ukrainoje stabilumą bei išvengti didelių ekonominių nuostolių, vis tik, manytina, kad tokia žinutė iš valstybės, į kurią yra nukreipta Rusijos agresija, bendrame informaciniame lauke galėjo sukelti dar didesnę sumaištį ir neužtikrintumą dėl JAV ir JK žvalgybos informacijos patikimumo.

Taigi, galima teigti, kad praeityje padarytos klaidos viešai naudojant žvalgybos informaciją nulėmė susiformavusį sąjungininkų nepasitikėjimą JAV ir JK viešinamos žvalgybos informacijos apie Rusijos planus įvykdyti plataus masto karinę invaziją į Ukrainą patikimumu. Toks egzistuojantis nepasitikėjimas galėjo siųsti žinutę Kremlui, kad ir šįkart nebus užtikrintas tvirtas Vakarų sąjungininkų vieningumas bei išankstinis pasiruošimas operatyviai ir ryžtingai reaguoti atsakant į Rusijos agresiją prieš Ukrainą. Tokia situacija leidžia teigti, kad didžiausių Vakarų sąjungininkų nepasitikėjimas JAV ir JK viešinama žvalgybos informacija tapo priežastimi, kodėl nagrinėjama Rusijos atgrasymo strategija taip ir nesuveikė pilna apimtimi.

Kaip bebūtų, atsižvelgiant į tai, kad žvalgybos informacijos viešinimo strategija, visų pirma, buvo skirta atgrasyti Rusiją nuo karinės invazijos į Ukrainą, svarbu įvertinti šio tikslo potencialaus įgyvendinimo pasekmes tradicinio žvalgybos politizavimo suvokimo rėmuose. Kitaip tariant, reikėtų pabandyti atsakyti į klausimą, kaip būtų vertinama vykdyta žvalgybos informacijos viešinimo strategija, jeigu galiausiai ji būtų visiškai pasiteisinus, t. y., JAV ir JK būtų pavykę atgrasyti Rusiją nuo plataus masto karinės invazijos į Ukrainą? Manytina, kad prognozuotiems Rusijos planams likus fiziškai nerealizuotiems, kitaip tariant – nepasitvirtinusiems realybėje, toks atvejis viešojoje erdvėje būtų traktuojamas kaip dar viena JAV ir JK žvalgybos bendruomenių klaida, darbo brokas ar netgi manipuliavimas žvalgybine veikla, siekiant atitinkamų politinių tikslų, kaip tai atsitiko 2003 metais Irake ar 2021 metų vasarą Afganistane. Galima teigti, kad tokia situacija iš esmės suponuoja savotišką *nulinės sumos žaidimo (zero-sum game)* padėtį valstybės žvalgybos reputacijos išsaugojimo ir atgrasymo tikslų įgyvendinimo atžvilgiu, kadangi vieno tikslo įgyvendinimas turėtų reikšti kito tikslo nepasiekimą. Užuominų į tokį situacijos vertinimą galima rasti ir prieš tai minėtame Blinkeno pasisakyme JT Saugumo Taryboje, kuriame jis pripažino, kad jeigu Rusija neįvykdys planuotos karinės invazijos į Ukrainą, tokiu atveju JAV galės jausti palengvėjimą, kad Rusija pakeitė savo planus ir taip parodė, jog prognozės buvo

---

¹¹¹ BBC, „Ukraine crisis: Don't create panic, Zelensky tells West“, [bbc.com](https://www.bbc.com/news/world-europe-60174684), 2022 m. sausio 28 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-60174684>.

neteisingos¹¹². Blinkenas taip pat pridūrė, kad JAV tokiu atveju priimtų bet kokią į ją nukreiptą kritiką, kadangi tai būtų kur kas geresnis rezultatas, nei tas, link kurio šiuo metu yra einama¹¹³. Tokiam požiūriui šioje *nulinės sumos žaidimo* situacijoje pritarė ir JAV Valstybės departamento patarėjas Derek Chollet, prisiminęs, kad Rusijos invazijos į Ukrainą išvakarėse mieliau būtų pasirinkęs klaidos ir žvalgybos informacijos nepasitvirtinimo alternatyvą¹¹⁴.

Paradoksalu, tačiau kaip parodė nagrinėjamos žvalgybos informacijos viešinimo strategijos atvejis, net šiai strategijai ir nepasiekus savo pagrindinio tikslo – Rusijos atgrasymo nuo plataus masto karinės invazijos į Ukrainą, tokia situacija leido JAV ir JK žvalgybos bendruomenėms pasiekti svarbią reputacinę pergalę bei sustiprinti sąjungininkų pasitikėjimą JAV ir JK žvalgybos patikimumu. Tai iliustruoja ir neįvardintų diplomatų bei ES pareigūnų pasisakymai žiniasklaidoje, nurodant, kad prasidėjus Rusijos agresijai prieš Ukrainą, šiuo metu sąjungininkai Europoje yra linkę kur kas labiau pasitikėti JAV ir JK atskleidžiama žvalgybos informacija¹¹⁵. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad nagrinėjamos strategijos atveju atsiskleidusios pasirinkimo dilemos vertinimui ateityje turėtų būti skiriama kur kas daugiau dėmesio. Jau dabar galima teigti, kad valstybėms vis daugiau viešai atskleidžiant savo turimos žvalgybos informacijos, tokia pasirinkimo dilema vers tinkamai įvertinti egzistuojančią ploną ribą, skiriančią konkretaus politinio tikslo įgyvendinimą, žalą valstybės žvalgybos pajėgumų reputacijai ir *vice versa*.

---

¹¹² U.S. Department of State, „Secretary Antony J. Blinken on Russia’s Threat to Peace and Security at the UN Security Council“, state.gov, 2022 m. vasario 17 d., <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-on-russias-threat-to-peace-and-security-at-the-un-security-council/>.

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Erin Banco, Garrett M. Graff, Lara Seligman, Nahal Toosi, Alexander Ward, „Something Was Badly Wrong: When Washington Realized Russia Was Actually Invading Ukraine“, POLITICO, 2023 m. vasario 24 d., <https://www.politico.com/news/magazine/2023/02/24/russia-ukraine-war-oral-history-00083757>.

¹¹⁵ Julian E. Barnes, Adam Entous, „How the U.S. Adopted a New Intelligence Playbook to Expose Russia’s War Plans“, The New York Times, 2023 m. vasario 23 d., <https://www.nytimes.com/2023/02/23/us/politics/intelligence-russia-us-ukraine-china.html>; Stuart Lau, „EU has ‘very reliable evidence’ China is considering military support for Russia“, POLITICO, 2022 m. kovo 18 d., <https://www.politico.eu/article/eu-has-very-reliable-evidence-china-is-considering-military-aid-for-russia/>.

IŠVADOS

1. Atliktas tyrimas atskleidė, kad žvalgybos informacijos viešinimo, kaip Rusijos atgrasymo strategijos pagrindiniu akcentu tapo ilgametis Kremliaus agresyvaus hibridinio veikimo modelis, paremtas netikėtumu, slaptumu ir savo atsakomybės neigimu arba jos permetimu kitai pusei;
2. JAV ir JK viešindamos konkrečius Rusijos operacinius planus atskleidžiančią žvalgybos informaciją bandė pasiųsti aiškų signalą Rusijai – t. y. sukurti Kremliui suvokimą, jog galimybės sėkmingam puolimui Ukrainoje yra sumažėjusios, o karinių-politinių tikslų įgyvendinimo perspektyva yra miglota, nes neliko ypatingo slaptumo ir netikėtumo elementų. Tokia sumenkusi karinių-politinių tikslų sėkmingo įgyvendinamumo perspektyva turėjo daryti įtaką Putino skaičiavimams, ar karinės invazijos atveju potencialiai pasiekiami nauda galės nusverti patiriamus praradimus;
3. Patvirtindama pirmąją tyrimo hipotezę, atlikta analizė parodė, kad tokio pobūdžio atgrasymas, viešai atskleidžiant priešiškos valstybės planus, gali būti sunkiai realizuojamas, kai šia priemone yra bandoma atgrasyti tokį ryžtingai nusiteikusį, savo situaciją kaip aklovietę suvokiantį lyderį, kaip Putinas. Vis tik, dėl objektyvių priežasčių šis tyrimas negalėjo atskleisti tikslų sąlygų ir aplinkybių, kurioms egzistuojant Putino atgrasymas būtų pavykęs;
4. Atlikta analizė patvirtino antrąją tyrimo hipotezę, atskleisdama tarp JAV ir JK didžiausių sąjungininkų Europoje egzistavusį nepasitikėjimą viešinamos žvalgybos informacijos patikimumu. Toks nepasitikėjimas neleido pasiųsti tvirto signalo Kremliui, parodančio, kad viešinama žvalgybos informacija sugeba formuoti vieningą Vakarų pasaulio poziciją Rusijos pasirengimo karinei invazijai į Ukrainą atžvilgiu;
5. Tyrimo metu atskleista pakankamai paradoksali, potencialaus pasirinkimo tarp sėkmingo atgrasymo, naudojant viešinamą žvalgybos informaciją ir žvalgybos reputacijos išsaugojimo dilema, suponuoja tolimesnių tyrimų šia kryptimi poreikį;
6. JAV ir JK vykdytos žvalgybos informacijos viešinimo strategijos atvejis pademonstravo, jog esant būtinybei tikslingai reaguoti į susidariusią išskirtinę krizinę situaciją, valstybės savo žvalgybinius pajėgumus turi išnaudoti strategiškai ir nestandartiškai. Taip pat pastebėta, kad nepaisant tradicinio žvalgybos politizavimo suvokimo, žvalgybos informacijos viešinimas ne visada turi reikšti neišvengiamą žalą žvalgybos veiklai. Vis tik, galima teigti, kad dėl vėliau atsiskleisiančios platesnės laiko perspektyvos ir didesnės prieinamų duomenų apimties, tokia išvada turėtų būti tikslinama kituose tyrimuose ateityje;

7. Nors žvalgybos informacijos viešinimo strategija taip ir nepasiekė pagrindinio savo tikslo – atgrasyti Rusijos nuo plataus masto karinės invazijos į Ukrainą, tačiau akivaizdžiai pasitvirtinusi viešai atskleista žvalgybos informacija, po invazijos fakto leido kur kas greičiau suformuoti bendrą Vakarų sąjungininkų poziciją ir privertė pakeisti Europos sąjungininkų požiūrį į JAV ir JK žvalgybos patikimumą.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. Aldrich, R. J., Moran, C. R. „Delayed Disclosure: National Security, Whistle-Blowers and the Nature of Secrecy“, *Political Studies*, 67(2), (2019);
2. Banco, Erin ir Garrett M. Graff, Lara Seligman, Nahal Toosi, Alexander Ward. „Something Was Badly Wrong: When Washington Realized Russia Was Actually Invading Ukraine“, *POLITICO*, 2023 m. vasario 24 d., <https://www.politico.com/news/magazine/2023/02/24/russia-ukraine-war-oral-history-00083757>;
3. Barnes, Julian E. ir Adam Entous, „How the U.S. Adopted a New Intelligence Playbook to Expose Russia’s War Plans“, *The New York Times*, 2023 m. vasario 23 d., <https://www.nytimes.com/2023/02/23/us/politics/intelligence-russia-us-ukraine-china.html>;
4. BBC, „French intelligence chief Vidaud fired over Russian war failings“, *bbc.com*, 2022 m. kovo 31 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-60938538>;
5. BBC, „Ukraine crisis: Don't create panic, Zelensky tells West“, *bbc.com*, 2022 m. sausio 28 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-60174684>;
6. Beale, Jonathan. „How a Russian invasion of Ukraine could spill over into Europe“, *BBC*, 2021 m. gruodžio 9 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-59582146>;
7. Bertrand, Natasha ir Jim Sciutto, Katie Bo Lillis, „US struggles with intelligence blind spot as Russia builds up forces near Ukraine“, *CNN*, 2021 m. lapkričio 15 d., <https://edition.cnn.com/2021/11/15/politics/us-intelligence-russia-ukraine/index.html>;
8. Bertrand, Natasha ir Jeremy Herb. „First on CNN: US intelligence indicates Russia preparing operation to justify invasion of Ukraine“, *CNN*, 2022 m. sausio 14 d., <https://edition.cnn.com/2022/01/14/politics/us-intelligence-russia-false-flag/index.html>;
9. Bertrand, Natasha ir Jim Sciutto and Katie Bo Lillis, „US intel indicates Russian officers have had doubts about full scale Ukraine invasion“, 2022 m. vasario 7 d., <https://edition.cnn.com/2022/02/07/politics/us-intel-russia-doubts-invasion-ukraine/index.html>;
10. Bertrand, Natasha ir Jim Sciutto, Katie Bo Lillis, „Russia continues to amass new troops near Ukraine’s border despite Biden urging Putin to de-escalate tensions“, *CNN*, 2021 m. gruodžio 17 d., <https://edition.cnn.com/2021/12/17/politics/russia-troops-ukraine-border-biden/index.html>;
11. Bertrand, Natasha ir Jim Sciutto, Kylie Atwood. „CIA director dispatched to Moscow to warn Russia over troop buildup near Ukraine“, *CNN*, 2021 m. lapkričio 5 d., <https://edition.cnn.com/2021/11/05/politics/bill-burns-moscow-ukraine/index.html>;
12. Betts, Richard K. „Politicization of Intelligence Costs and Benefits“, kn. „Paradoxes of strategic intelligence: essays in honor of Michael I. Handel“, sud. Richard K. Betts, Thomas G. Mahnken, (London: Routledge, 2003);

13. Biden, Joe (@POTUS). „We're calling out Russia's plans.“, Twitter įrašas, 2022 m. vasario 19 d., <https://twitter.com/POTUS/status/1494863649500168193>;
14. Carnegie, A. ir Carson, A., „The Disclosure Dilemma: Nuclear Intelligence and International Organizations“, American Journal of Political Science, 63, (2019);
15. Corera, Gordon. „US reveals claims of Russian 'kill list' if Moscow occupies Ukraine“, BBC, 2022 m. vasario 21 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-60472889>;
16. DeYoung, Karen ir Dan Lamothe, John Hudson, Shane Harris, „Russia could seize Kyiv in days and cause 50,000 civilian casualties in Ukraine, U.S. assessments find“, The Washington Post, 2022 m. vasario 5 d., <https://www.washingtonpost.com/world/2022/02/05/ukraine-russia-nato-putin-germany/>;
17. Dewan, Angela ir Amy Cassidy, Barbara Wojazer, „France and Germany 'seeking full clarity' from US and Denmark on spying report“, CNN, 2021 m. birželio 1 d., <https://edition.cnn.com/2021/05/31/europe/denmark-us-nsa-merkel-spying-intl/index.html>;
18. Dylan, Huw ir Thomas J. Maguire. „Secret Intelligence and Public Diplomacy in the Ukraine War“, Survival, Vol. 64., No. 4 (2022);
19. Dilanian, Ken ir Courtney Kube, Carol E. Lee, Dan De Luce, „In a break with the past, U.S. is using intel to fight an info war with Russia, even when the intel isn't rock solid“, NBC NEWS, 2022 m. balandžio 6 d., <https://www.nbcnews.com/politics/national-security/us-using-declassified-intel-fight-info-war-russia-even-intel-isnt-rock-rcna23014>;
20. Follain, John ir Alberto Nardelli. „U.S., EU Drop Idea of Removing Russia From Swift: Report“, Bloomberg, 2022 m. sausio 17 d., <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-01-17/u-s-eu-drop-idea-of-removing-russia-from-swift-paper-reports?leadSource=uverify%20wall>;
21. Foreign, Commonwealth & Development Office, „Kremlin plan to install pro-Russian leadership in Ukraine exposed“, gov.uk, 2022 m. sausio 22 d., <https://www.gov.uk/government/news/kremlin-plan-to-install-pro-russian-leadership-in-ukraine-exposed>;
22. Foreign, Commonwealth & Development Office, „UK assesses Russian involvement in cyber attacks on Ukraine“, gov.uk, 2022 m. vasario 18 d., <https://www.gov.uk/government/news/uk-assess-russian-involvement-in-cyber-attacks-on-ukraine>;
23. Gillespie, Tom. „Ukraine: 8,500 US troops could be deployed - as PM warns Russia plans 'lightning war' that could take out Kyiv“, sky.com, 2022 m. sausio 25 d., <https://news.sky.com/story/ukraine-boris-johnson-warns-russia-plans-lightning-war-that-could-take-out-kyiv-as-nato-sends-more-ships-and-jets-12524067>;
24. Graves, Allison ir Jon Greenberg. „Wolfowitz wrongly says Germany, France thought Iraq had WMD“, politifact.com, 2016 m. rugsėjo 13 d., <https://www.politifact.com/factchecks/2016/sep/13/paul-wolfowitz/wolfowitz-wrongly-says-germany-france-thought-iraq/>;

25. Green, B. R. ir Long, A. „Conceal or reveal? Managing clandestine military capabilities in peacetime competition“, *International Security*, 44(3) (2020);
26. Guy, Jack ir Anna Chernova, Nathan Hodge, „Kremlin accuses US of stoking ‘hysteria’ over Ukraine, as UN Security Council meets“, CNN, 2022 m. sausio 31 d., <https://edition.cnn.com/2022/01/31/europe/ukraine-russia-latest-news-monday-intl/index.html>;
27. Harris, Shane ir Karen DeYoung, Isabelle Khurshudyan, Ashley Parker, Liz Sly, „Road to war: U.S. struggled to convince allies, and Zelensky, of risk of invasion“, *The Washington Post*, 2022 m. rugpjūčio 16 d., <https://www.washingtonpost.com/national-security/interactive/2022/ukraine-road-to-war/>;
28. Harris, Shane ir Paul Sonne. „Russia planning massive military offensive against Ukraine involving 175,000 troops, U.S. intelligence warns“, *The Washington Post*, 2021 m. gruodžio 3 d., https://www.washingtonpost.com/nation-security/russia-ukraine-invasion/21/12/03/98a3760e-546b-11ec-8769-2f4ecdf7a2ad_story.html?itid=lk_inline_enhanced-template;
29. Hastedt, Glenn. „Public intelligence: Leaks as policy instruments—the case of the Iraq war“, *Intelligence and National Security*, 20:3, (2005);
30. Isachenkov, Vladimir. „Russians scoff at Western fears of Ukraine invasion“, AP, 2022 m. vasario 15 d., <https://apnews.com/article/russia-ukraine-colin-powell-joe-biden-business-vladimir-putin-d9246bee4d6aee4fdd27aa9e1e738f0c>;
31. Jamali, Naveed ir Tom O'Connor, David Brennan, Alex J. Rouhandeh, „Exclusive: U.S. Warns Ukraine of Full-Scale Russian Invasion Within 48 Hours“, *Newsweek*, 2022 m. vasario 23 d., <https://www.newsweek.com/exclusive-us-warns-ukraine-full-scale-russian-invasion-within-48-hours-1681798>;
32. Johnson, Jesse C., Brett Ashley Leeds, Ahra Wu, „Capability, Credibility, and Extended General Deterrence“, *International Interactions*, 41:2 (2015);
33. Lau, Stuart. „EU has ‘very reliable evidence’ China is considering military support for Russia“, *POLITICO*, 2022 m. kovo 18 d., <https://www.politico.eu/article/eu-has-very-reliable-evidence-china-is-considering-military-aid-for-russia/>;
34. Lindsay, James M. „TWE Remembers: Adlai Stevenson Dresses Down the Soviet Ambassador to the UN (Cuban Missile Crisis, Day Ten)“, 2012 m. spalio 25 d., <https://www.cfr.org/blog/twe-remembers-adlai-stevenson-dresses-down-soviet-ambassador-un-cuban-missile-crisis-day-ten>;
35. Liptak, Kevin. „Biden says US troops in Ukraine are off the table but promises withering sanctions if Russia invades“, CNN, 2021 m. gruodžio 8 d., <https://edition.cnn.com/2021/12/08/politics/biden-putin-us-troops/index.html>;
36. Madhani, Aamer ir Ellen Knickmeyer, Nomaan Merchant, Alexandra Jaffe. „US intelligence finds Russia planning Ukraine offensive“, AP NEWS, 2021 m. gruodžio 4 d., <https://apnews.com/article/joe-biden-europe-russia-ukraine-vladimir-putin-ff5ac633e928a01b7d6d3bdbe2330fe2>;

37. Martin, David ir Melissa Quinn, „U.S. has intel that Russian commanders have orders to proceed with Ukraine invasion“, CBS NEWS, 2022 m. vasario 20 d., <https://www.cbsnews.com/news/russia-ukraine-invasion-biden-putin-meeting-in-principle/>;
38. Mazarr, Michael J. „Understanding Deterrence“, RAND Corporation (2018);
39. Muller, John. „Expanding Deterrence“, kn. „Quiet Cataclysm. Reflections on the recent transformation of world politics“, (New York: Harper Collins, 1995);
40. Nakashima, Ellen ir Shane Harris, Alex Horton, Michael Birnbaum, „U.S. intelligence shows Russia’s military pullback was a ruse, officials say“, The Washington Post, 2022 m. vasario 17 d., <https://www.washingtonpost.com/world/2022/02/17/ukraine-russia-putin-nato-munich/>;
41. Pavne, Keith ir C. Dale Walton, „Deterrence in post-Cold War World“, kn. „Strategy in the Contemporary World“, sud. Baylis J., Wirtz J., Cohen E., Gray C., (Oxford: Oxford University Press, 2002);
42. PBS, „U.S. intelligence agencies review what they got wrong on Russia’s invasion of Ukraine“, pbs.org, 2022 m. birželio 4 d., <https://www.pbs.org/newshour/nation/u-s-intelligence-agencies-review-what-they-got-wrong-on-russias-invasion-of-ukraine>;
43. Putin, Vladimir. „On the Historical Unity of Russians and Ukrainians“, kremlin.ru, 2021 m. liepos 12 d., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181>;
44. Riemer, Ofek ir Daniel Sobelman. „Coercive disclosure: The weaponization of public intelligence revelation in international relations“, Contemporary Security Policy, Vol. 44, No. 2 (2023);
45. Riemer, Ofek. „First an inch, then a mile: Opportunities and risks in the public disclosure of Israeli intelligence“, A Multidisciplinary Journal on National Security, Vol. 23, No. 4: (2020);
46. Riemer, Ofek. „Intelligence and the War in Ukraine: The Limited Power of Public Disclosure“, The Institute for National Security Studies, No. 1577: (2022);
47. Riemer, Ofek. „Politics is not everything: New perspectives on the public disclosure of intelligence by states“, Contemporary Security Policy, Vol. 42, No. 4 (2021);
48. Rovner, Joshua. „Intelligence and War: Does Secrecy Still Matter?“, Warontherocks, 2022 m. gegužės 23 d., <https://warontherocks.com/2022/05/intelligence-and-war-does-secrecy-still-matter/>;
49. Rovner, Joshua. „Is Politicization Ever a Good Thing?“, Intelligence and National Security, 28:1, (2013);
50. Schwartz, Felicia ir Demetri Sevastopulo, „A Real Stroke of Genius”: US Leads Efforts to Publicise Ukraine Intelligence“, Financial Times, 2022 m. balandžio 6 d., <https://www.ft.com/content/9b3bc8c0-d511-4eec-9cbd-5a4f432f6909>;
51. Sonne, Paul ir Ellen Nakashima, Shane Harris, John Hudson, „Hubris and isolation led Vladimir Putin to misjudge Ukraine“, The Washington Post, 2022 m. balandžio 12 d., <https://www.washingtonpost.com/national-security/2022/04/11/putin-misjudged-ukraine-hubris-isolation/>;

52. Stewart, Heather ir Dan Sabbagh, Patrick Wintour, „Boris Johnson: Ukraine kindergarten shelling is false-flag operation“, the Guardian, 2022 m. vasario 17 d., <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/17/boris-johnson-ukraine-kindergarten-shelling-is-false-flag-operation>;
53. Stewart, Phil. „EXCLUSIVE Russia moves blood supplies near Ukraine, adding to U.S. concern, officials say“, Reuters, 2022 m. sausio 29 d., <https://www.reuters.com/world/europe/exclusive-russia-moves-blood-supplies-near-ukraine-adding-us-concern-officials-2022-01-28/>;
54. The White House, „Background Press Call by Senior Administration Officials on President Biden’s Upcoming Call with President Putin of the Russian Federation“, whitehouse.gov, 2021 m. gruodžio 6 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2021/12/06/background-press-call-by-senior-administration-officials-on-president-bidens-upcoming-call-with-president-putin-of-the-russian-federation/>;
55. The White House, „Press Briefing by Press Secretary Jen Psaki and National Security Advisor Jake Sullivan, December 7, 2021“, whitehouse.gov, 2021 m. gruodžio 7 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2021/12/07/press-briefing-by-press-secretary-jen-psaki-and-national-security-advisor-jake-sullivan-december-7-2021/>;
56. The White House, „Press Briefing by Press Secretary Jen Psaki“, whitehouse.gov, 2021 m. gruodžio 3 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2021/12/03/press-briefing-by-press-secretary-jen-psaki-december-3-2021/>;
57. The White House, „Press Briefing by Press Secretary Jen Psaki“, whitehouse.gov, 2021 m. gruodžio 6 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2021/12/06/press-briefing-by-press-secretary-jen-psaki-december-6-2021/>;
58. The White House, „Press Briefing by Press Secretary Jen Psaki“, whitehouse.gov, 2022 m. vasario 4 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2022/02/04/press-briefing-by-press-secretary-jen-psaki-2/>;
59. Toosi, Nahal. „Spy world wary as Biden team keeps leaking Russia intel“, POLITICO, 2022 m. vasario 8 d., <https://www.politico.com/news/2022/02/08/spy-world-biden-leaking-russia-intel-00006956>;
60. U.S. Department of Defense, „Pentagon Press Secretary John F. Kirby Holds a Press Briefing“, defense.gov, 2022 m. sausio 14 d., <https://www.defense.gov/News/Transcripts/Transcript/Article/2900932/pentagon-press-secretary-john-f-kirby-holds-a-press-briefing/>;
61. U.S. Department of State, „Department Press Briefing – February 3, 2022“, state.gov, 2022 m. vasario 3 d., <https://www.state.gov/briefings/department-press-briefing-february-3-2022/>;
62. U.S. Department of State, „Department Press Briefing – February 3, 2022“, state.gov, 2022 m. vasario 3, <https://www.state.gov/briefings/department-press-briefing-february-3-2022/>;
63. U.S. Department of State, „Remarks to the United Nations Security Council“, 2001-2009.state.gov, 2003 m. vasario 5 d., <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2003/17300.htm>;

64. U.S. Department of State, „Secretary Antony J. Blinken on Russia’s Threat to Peace and Security at the UN Security Council“, state.gov, 2022 m. vasario 17 d., <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-on-russias-threat-to-peace-and-security-at-the-un-security-council/>;
65. U.S. Department of State, „Taking Action to Expose and Disrupt Russia’s Destabilization Campaign in Ukraine“, state.gov, 2022 m. sausio 20 d., <https://www.state.gov/taking-action-to-expose-and-disrupt-russias-destabilization-campaign-in-ukraine/>;
66. U.S.-Ukraine Charter on Strategic Partnership, state.gov, 2021 m. lapkričio 10 d., <https://www.state.gov/u-s-ukraine-charter-on-strategic-partnership/>;
67. Watson, Eleanor ir Olivia Gazis, David Martin, „Russia is amassing troops near the Ukrainian border: What you need to know“, CBS News, 2021 m. gruodžio 9 d., <https://www.cbsnews.com/news/russia-ukraine-news-what-you-need-to-know/>;
68. Watson, Kathryn ir David Martin. „Biden says U.S. has reason to believe Russia has decided to invade Ukraine“, CBS NEWS, 2022 m. vasario 18 d., <https://www.cbsnews.com/live-updates/biden-ukraine-russia-invasion-intelligence/>;
69. Wilkie, Christina ir Amanda Macias, „U.S. intelligence agencies point to potential Russian invasion of Ukraine within a month’s time“, CNBC, 2022 m. sausio 14 d., <https://www.cnbc.com/2022/01/14/russia-could-invade-ukraine-within-next-month-us-intelligence.html>;
70. Wolfberg, Adrian ir Brian A. Young. „Is Intelligence an Instrument of National Power?“, American Intelligence Journal, Vol. 33, No. 1 (2016);
71. Woodard, Nathan. „Tasting the Forbidden Fruit: Unlocking the Potential of Positive Politicization“, Intelligence and National Security, 28:1 (2013);
72. Woodruff Swan, Betsy ir Paul McLeary, „Satellite images show new Russian military buildup near Ukraine“, POLITICO, 2021 m. lapkričio 1 d., <https://www.politico.com/news/2021/11/01/satellite-russia-ukraine-military-518337>;
73. Woodruff Swan, Betsy ir Paul McLeary. „Satellite images show new Russian military buildup near Ukraine“, POLITICO, 2021 m. lapkričio 1 d., <https://www.politico.com/news/2021/11/01/satellite-russia-ukraine-military-518337>;
74. Zabrodskiy, Mykhaylo ir Jack Watling, Oleksandr V Danylyuk, Nick Reynolds, „Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia’s Invasion of Ukraine: February–July 2022“, Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, (2022).

SUMMARY

PUBLIC DISCLOSURE OF INTELLIGENCE AS A MEASURE OF DETERRENCE: OPPORTUNITIES AND PROBLEMS. A CASE STUDY OF RUSSIAN AGGRESSION AGAINST UKRAINE

Even though public disclosure of intelligence is not a completely novel phenomenon in the world's history, the scope and accuracy of intelligence which was used in public by the United States during Russia's preparation to invade Ukraine was extremely unorthodox. But what was the main reason for such a risky campaign? Firstly, in this thesis there was an assumption made that public disclosure of intelligence was used by US and UK as a measure of deterrence against Russia, to send a clear message, that the US and UK know about Putin's plans for Ukraine and Russia's infamous modus operandi, based on the use of hybrid warfare, and that this time he will not easily succeed as in the past. In addition, this thesis analyzed why this kind of deterrence strategy finally failed to achieve a particular task – to deter Russia from launching an invasion of Ukraine. As was proved by analyzing this case, two main reasons had the most important impact on this deterrence failure. First, it was Putin's determination to solve his existential problem of Ukraine by any means, no matter what, making it much harder to deter him. Second, US and UK intelligence was treated with skepticism among the most important European allies – Germany and France, which considered US and UK intelligence to be prone to political manipulation.

PRIEDAI

Lentelė Nr. 1

2021-12-03	
1.	JAV žvalgybos teigimu, 2022 m. Rusija planuoja plataus masto puolimą keliais frontais Ukrainoje, kuriame dalyvautų daugiau nei 175 tūkstančių Rusijos ginkluotųjų pajėgų karių. Paviešinti žemėlapiai su pajėgų išsidėstymu bei planuojamomis puolimo kryptimis. Taip pat užfiksuotas padidėjęs dezinformacijos srautas informacinėje erdvėje, kuriuo siekiama diskredituoti Ukrainos valdžią, NATO, taip bandant primesti atsakomybę dėl augančios karinės eskalacijos ¹¹⁶ .
2021-12-09	
2.	JAV žvalgybos duomenimis, Rusija prie Ukrainos teritorijos turi sutelkusi apie 100 tūkstančio karinio personalo dydžio pajėgas. Nors sprendimas pulti galėtų būti priimtas ir šiuo metu, tačiau Rusijos sutelktoms karinėms pajėgoms vis dar trūksta kelių esminių elementų: pilnos logistinės paramos, amunicijos atsargų, karo lauko ligoninių bei svarbiausių medicininių priemonių resursų. Teigiama, kad Rusija jau pradėjo staigaus aprūpinimo tokiais rezervais programą ¹¹⁷ .
2021-12-17	
3.	JAV žvalgybos vertinimu, Rusija ir toliau didina karinių pajėgumų telkimą prie Ukrainos teritorijos: pajėgų aprūpinimui yra nukreipiamos ir išnaudojamos komercinės oro ir geležinkelių transporto sistemos, papildomai prie jau dislokuotų daugiau nei 50 Bataliono taktinių grupių (BTG) pakeliui yra gabenamos dar 6 tokios grupės ¹¹⁸ .
2022-01-14	
4.	JAV žvalgyba atskleidė, turinti duomenų, kad Rusija yra dislokavusi operatyvinių agentų grupes Rytų Ukrainoje, kurios yra paruoštos įvykdyti specialias priedangos operacijas (<i>false flag</i>), turėsiančias tapti pagrindu dezinformacijos kampanijai, neva suteikiančias pretekstą Rusijai įvykdyti plataus masto karinę invaziją į Ukrainą ¹¹⁹ .
5.	Oficialūs JAV administracijos pareigūnai atkreipė dėmesį į pastebėtą ženkliai išaugusį rusakalbei socialinių tinklų auditorijai skirtą dezinformacinio turinio srautą, susijusį su bandymais diskredituoti oficialią Ukrainos valdžią ¹²⁰ .
6.	JAV žvalgyba nurodo, kad Rusijos invazija į Ukrainą gali prasidėti per artimiausias 30 dienų ¹²¹ .

¹¹⁶ Shane Harris, Paul Sonne, „Russia planning massive military offensive against Ukraine involving 175,000 troops, U.S. intelligence warns“, The Washington Post, 2021 m. gruodžio 3 d., https://www.washingtonpost.com/nation-security/russia-ukraine-invasion/21/12/03/98a3760e-546b-11ec-8769-2f4ecdf7a2ad_story.html?itid=lk_inline_enhanced-template

¹¹⁷ Eleanor Watson, Olivia Gazis, David Martin, „Russia is amassing troops near the Ukrainian border: What you need to know“, CBS News, 2021 m. gruodžio 9 d., <https://www.cbsnews.com/news/russia-ukraine-news-what-you-need-to-know/>; Jonathan Beale, „How a Russian invasion of Ukraine could spill over into Europe“, BBC, 2021 m. gruodžio 9 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-59582146>.

¹¹⁸ Natasha Bertrand, Jim Sciutto, Katie Bo Lillis, „Russia continues to amass new troops near Ukraine’s border despite Biden urging Putin to de-escalate tensions“, CNN, 2021 m. gruodžio 17 d., <https://edition.cnn.com/2021/12/17/politics/russia-troops-ukraine-border-biden/index.html>

¹¹⁹ Natasha Bertrand, Jeremy Herb, „First on CNN: US intelligence indicates Russia preparing operation to justify invasion of Ukraine“, CNN, 2022 m. sausio 14 d., <https://edition.cnn.com/2022/01/14/politics/us-intelligence-russia-false-flag/index.html>.

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Christina Wilkie, Amanda Macias, „U.S. intelligence agencies point to potential Russian invasion of Ukraine within a month’s time“, CNBC, 2022 m. sausio 14 d., <https://www.cnbc.com/2022/01/14/russia-could-invade-ukraine-within-next-month-us-intelligence.html>.

2022-01-20	
7.	JAV administracija nurodo, kad Rusijos Federalinė saugumo tarnyba (FSB) verbuoja svarbius postus užimančius Ukrainos piliečius, siekdama įgyti jautrios ir vertingos informacijos. Du iš užverbuotų asmenų yra Ukrainos parlamento nariai, kurie veikdami FSB nurodymu, palaikė Rusijos vykdomas pavojingas įtakos operacijas, skirtas destabilizuoti Ukrainą ¹²² .
2022-01-22	
8.	JK užsienio reikalų sekretorė Liz Truss nurodė turinti duomenų, kad nuvertus esamą oficialią valdžią Kyjive, Rusija svarsto galimybę Ukrainoje paskirti prokremlišką marionetinį lyderį, kuriuo galėtų tapti buvęs Ukrainos parlamento narys Yevhenas Murayevas. Taip pat nurodyta, kad Rusijos žvalgybos tarnybos palaiko glaudžius ryšius su kitais buvusiais Ukrainos politikais ¹²³ .
2022-01-25	
9.	JK Premjeras Borisas Johnsonas pareiškė, kad žvalgybos duomenys rodo, jog Rusija planuoja žaibišką Ukrainos sostinės Kyjivo užėmimą ¹²⁴ .
2022-01-28	
10.	JAV žvalgybos duomenimis, Rusija dar labiau stiprina pasiruošimą invazijai į Ukrainą – prie Ukrainos teritorijos sutelktose pajėgose yra pristatomos ir kaupiamos papildomos kraujo atsargos ir kitos medicininės priemonės ¹²⁵ .
2022-02-03	
11.	JAV Gynybos departamento duomenimis, Rusija, įgyvendindama priedangos operaciją (<i>false flag</i>), planuoja paviėšinti sufabrikuotą vaizdo medžiagą, kurioje neva būtų matyti nuo Ukrainos karinių pajėgų atakos, be kita ko, naudojant Vakarų ir NATO partnerių suteiktą ginkluotę, Rusijos teritorijoje arba Rytų Ukrainoje žuvę bei nukentėję rusakalbiai asmenys, taip suteikiant pretekstą Rusijos karinei invazijai į Ukrainą ¹²⁶ .

¹²² U.S. Department of State, „Taking Action to Expose and Disrupt Russia’s Destabilization Campaign in Ukraine“, state.gov, 2022 m. sausio 20 d., <https://www.state.gov/taking-action-to-expose-and-disrupt-russias-destabilization-campaign-in-ukraine/>.

¹²³ Foreign, Commonwealth & Development Office, „Kremlin plan to install pro-Russian leadership in Ukraine exposed“, gov.uk, 2022 m. sausio 22 d., <https://www.gov.uk/government/news/kremlin-plan-to-install-pro-russian-leadership-in-ukraine-exposed>.

¹²⁴ Tom Gillespie, „Ukraine: 8,500 US troops could be deployed - as PM warns Russia plans 'lightning war' that could take out Kyiv“, sky.com, 2022 m. sausio 25 d., <https://news.sky.com/story/ukraine-boris-johnson-warns-russia-plans-lightning-war-that-could-take-out-kyiv-as-nato-sends-more-ships-and-jets-12524067>.

¹²⁵ Phil Stewart, „EXCLUSIVE Russia moves blood supplies near Ukraine, adding to U.S. concern, officials say“, Reuters, 2022 m. sausio 29 d., <https://www.reuters.com/world/europe/exclusive-russia-moves-blood-supplies-near-ukraine-adding-us-concern-officials-2022-01-28/>.

¹²⁶ U.S. Department of State, „Department Press Briefing – February 3, 2022“, state.gov, 2022 m. vasario 3, <https://www.state.gov/briefings/department-press-briefing-february-3-2022/>.

2022-02-05	
12.	JAV žvalgybos duomenimis Rusija sukaupė apie 70 procentų karinių pajėgų personalo ir ginkluotės pajėgumų, reikalingų plataus masto invazijai į Ukrainą. Būtinieji papildomi kariniai įgalintojai (<i>enablers</i>), pavyzdžiui, inžineriniai tiltų statymo vienetai, kartu su papildomomis bataliono taktinėmis grupėmis yra toliau perkelti prie Ukrainos teritorijos. Manoma, kad invazijai panaudojus pilnus karinius pajėgumus, Ukraina galėtų prarasti Kyjivo kontrolę per 48 valandas ¹²⁷ .
2022-02-07	
13.	JAV žvalgybos teigimu, perimta Rusijos žvalgybos ir kariuomenės pareigūnų komunikacija rodo, kad kai kurių Rusijos pareigūnų manymu, plataus masto invazija į Ukrainą gali būti sudėtingesnė ir nuostolingesnė, nei tai įsivaizduoja Putinas ir kai kurie kiti įtakingi Kremliaus pareigūnai. Perimta komunikacija taip pat atskleidžia Rusijos saugumo tarnybų bei kariuomenės pareigūnų susirūpinimą dėl Vakarų žvalgybos atskleidžiamų ir viešinamų Rusijos operacinių planų ¹²⁸ .
2022-02-17	
14.	JK premjeras Borisas Johnsonas pareiškė, kad už Donbaso regione apšaudytą vaikų darželio pastatą yra atsakinga Rusija, kuri taip siekė įvykdyti priedangos (<i>false flag</i>) operaciją, diskredituojant oficialią Kyjivo valdžią ¹²⁹ .
15.	JAV žvalgybos duomenimis, prieš kelias dienas Rusijos padaryti pareiškimai apie atitraukiamus karinius pajėgumus nuo Ukrainos teritorijos tebuvo suplanuota Rusijos klaida, siekiant suklaidinti JAV ir kitas Vakarų valstybes, toliau didinant karinių pajėgų ties Ukrainos teritorija telkimą ¹³⁰ .
16.	JAV valstybės sekretorius Antony Blinkenas savo kreipimesi į Jungtinių Tautų Saugumo Tarybą dėl Rusijos keliamos grėsmės taikai ir saugumui, atskleidė JAV turimą informaciją apie potencialius planuojamos Rusijos karinės invazijos operacinius planus, jų įgyvendinimo etapus ir taikomas plataus pobūdžio hibridinio karo priemones ¹³¹ .

¹²⁷ Karen DeYoung, Dan Lamothe, John Hudson, Shane Harris, „Russia could seize Kyiv in days and cause 50,000 civilian casualties in Ukraine, U.S. assessments find“, The Washington Post, 2022 m. vasario 5 d., <https://www.washingtonpost.com/world/2022/02/05/ukraine-russia-nato-putin-germany/>.

¹²⁸ Natasha Bertrand, Jim Sciutto and Katie Bo Lillis, „US intel indicates Russian officers have had doubts about full scale Ukraine invasion“, 2022 m. vasario 7 d., <https://edition.cnn.com/2022/02/07/politics/us-intel-russia-doubts-invasion-ukraine/index.html>.

¹²⁹ Heather Stewart, Dan Sabbagh, Patrick Wintour, „Boris Johnson: Ukraine kindergarten shelling is false-flag operation“, the Guardian, 2022 m. vasario 17 d., <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/17/boris-johnson-ukraine-kindergarten-shelling-is-false-flag-operation>.

¹³⁰ Ellen Nakashima, Shane Harris, Alex Horton, Michael Birnbaum, „U.S. intelligence shows Russia’s military pullback was a ruse, officials say“, The Washington Post, 2022 m. vasario 17 d., <https://www.washingtonpost.com/world/2022/02/17/ukraine-russia-putin-nato-munich/>.

¹³¹ U.S. Department of State, „Secretary Antony J. Blinken on Russia’s Threat to Peace and Security at the UN Security Council“, state.gov, 2022 m. vasario 17 d., <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-on-russias-threat-to-peace-and-security-at-the-un-security-council/>.

2022-02-18	
17.	JAV prezidentas Joe Bidenas pareiškė, kad turimi duomenys leidžia teigti, jog Putinas jau yra apsisprendęs įvykdyti karinę invaziją į Ukrainą ir ji turėtų prasidėti per artimiausią savaitę ¹³² .
18.	JK Vyriausybė pranešė, kad vasario 15-16 d. įvykdytą kibernetinę ataką prieš Ukrainos finansų sektorių organizavo Rusijos ginkluotųjų pajėgų Generalinio štabo Vyriausioji valdyba (GRU). Pasak JK Vyriausybės, ši ataka pademonstravo toliau besitęsiantį agresyvų Rusijos elgesį prieš Ukrainą, siekiant paneigti šios valstybės suverenitetą ¹³³ .
2022-02-20	
19.	JAV žvalgybos duomenimis, Rusijos karinių dalinių vadai jau gavo įsakymus ruošti invazijai į Ukrainą ir rengia konkrečius detalaus manevravimo atitinkamuose mūšio lauko sektoriuose planus ¹³⁴ .
2022-02-21	
20.	JAV žvalgybos teigimu, turima patikimų duomenų, kad Rusijos tarnybos ruošia asmenų, kurie invazijos į Ukrainą atveju, okupuotose teritorijose būtų likviduojami arba siunčiami į filtracijos stovyklas. Rusijos FSB Penktoji tarnyba turėtų užtikrinti politinio valdymo ir kontrolės įvedimą okupuotose Ukrainos teritorijose, tam pasitelkiant užverbuotus aukštas pareigas Ukrainos institucijose ir įmonėse užimančius asmenis ¹³⁵ .
2022-02-23	
21.	JAV žvalgybos vertinimu, Rusija yra pilnai išplėtusi kovinę parengti, leidžiančią bet kuriuo metu pradėti puolimą prieš Ukrainą vos tik gavus oficialų įsakymą jį vykdyti. Vertinama, jog prie Ukrainos teritorijos sutelktos daugiau nei 150 tūkstančio karių pajėgos. Rusija planuoja įvykdyti plataus masto karinę invaziją į Ukrainą per artimiausias 48 valandas. Nurodoma, kad Rusija neapsiribos puolimu iš Rusijos kontroliuojamų Rytų Ukrainos Donbaso regiono teritorijų, tačiau Kyjivo kryptimi pasiųs pajėgas ir iš kaimyninės Baltarusijos, kurios yra sutelktos po ką tik ten pasibaigusių jungtinių karinių pratybų tarp Rusijos ir Baltarusijos pajėgų ¹³⁶ .

¹³² Kathryn Watson, David Martin, „Biden says U.S. has reason to believe Russia has decided to invade Ukraine“, CBS NEWS, 2022 m. vasario 18 d., <https://www.cbsnews.com/live-updates/biden-ukraine-russia-invasion-intelligence/>.

¹³³ Foreign, Commonwealth & Development Office, „UK assesses Russian involvement in cyber attacks on Ukraine“, gov.uk, 2022 m. vasario 18 d., <https://www.gov.uk/government/news/uk-assess-russian-involvement-in-cyber-attacks-on-ukraine>.

¹³⁴ David Martin, Melissa Quinn, „U.S. has intel that Russian commanders have orders to proceed with Ukraine invasion“, CBS NEWS, 2022 m. vasario 20 d., <https://www.cbsnews.com/news/russia-ukraine-invasion-biden-putin-meeting-in-principle/>.

¹³⁵ Gordon Corera, „US reveals claims of Russian 'kill list' if Moscow occupies Ukraine“, BBC, 2022 m. vasario 21 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-60472889>

¹³⁶ Naveed Jamali, Tom O'Connor, David Brennan, Alex J. Rouhandeh, „Exclusive: U.S. Warns Ukraine of Full-Scale Russian Invasion Within 48 Hours“, Newsweek, 2022 m. vasario 23 d., <https://www.newsweek.com/exclusive-us-warns-ukraine-full-scale-russian-invasion-within-48-hours-1681798>.